

**Харківський національний університет
внутрішніх справ**

Науково-дослідна лабораторія з проблем протидії злочинності

Бугайчук К.Л. Федосова О.В.

**Застосування окремих положень
статті 208
Кримінального процесуального
кодексу України**
(науково-методичні роз'яснення)

Харків 2018

УДК 343.125(477)
ББК 67.9(4УКР)311.5
Б 90

*Схвалено на засіданні науково-дослідної лабораторії з проблем протидії злочинності Харківського національного університету внутрішніх справ
30 листопада 2018 р., протокол № 11*

Б 90	Застосування окремих положень статті 208 Кримінального процесуального кодексу України: наук.-метод. роз'яснення / К.Л. Бугайчук, О.В. Федосова. Харків: Харк. нац. ун-т. внутр. справ. 2018. 65 с.
-------------	--

У науково-методичних роз'ясненнях проаналізовані особливості застосування органами та підрозділами Національної поліції України положень статті 208 Кримінального процесуального кодексу України. Досліджені проблемні питання здійснення затримання особи відповідно до положень чинного Кримінального процесуального кодексу України, надано наукове тлумачення термінів «щойно» та «безпосередньо» в контексті дотримання строків затримання особи за вчинення злочину, надано зразки процесуальних документів, що складаються під час здійснення затримання особи та огляду місця події.

Для працівників органів та підрозділів Національної поліції України, інших правоохоронних органів, викладачів, ад'юнктів, курсантів, слухачів ЗВО МВС України та інших навчальних закладів юридичного спрямування.

УДК 343.125(477)
ББК 67.9(4УКР)311.5
Б 90

ЗМІСТ

I. Наукові підходи до визначення поняття «уповноважена службова особа».....	5
II. Аналіз проблемних питань, що виникають при застосуванні положень статті 208 КПК України.....	8
III. Тлумачення термінів «щойно» та «безпосередньо» у словниковій літературі.....	14
IV. Правова позиція науковців стосовно змісту термінів «щойно» і «безпосередньо».....	15
V. Правова позиція фахівців, яка визначена у науково-практичних коментарях до кримінального процесуального законодавства.....	20
VI. Окрема позиція щодо визначення строків затримання особи без ухвали слідчого судді.....	22
ВИСНОВКИ.....	26
Список використаних джерел.....	28
ДОДАТКИ.....	33

ЗАГАЛЬНА ДЕФІНІЦІЯ СТАТТІ 208 КПК

(витяги)

1. Уповноважена службова особа має право без ухвали слідчого судді, суду затримати особу, підозрювану у вчиненні злочину, за який передбачене покарання у виді позбавлення волі, лише у випадках:

1) якщо цю особу застали під час вчинення злочину або замаху на його вчинення;

2) якщо безпосередньо після вчинення злочину очевидець, в тому числі потерпілий, або сукупність очевидних ознак на тілі, одязі чи місці події вказують на те, що саме ця особа щойно вчинила злочин;

3) якщо є обґрунтовані підстави вважати, що можлива втеча з метою ухилення від кримінальної відповідальності особи, підозрюваної у вчиненні тяжкого або особливо тяжкого корупційного злочину, віднесеного законом до підслідності Національного антикорупційного бюро України.

2. Уповноважена службова особа має право без ухвали слідчого судді, суду затримати особу, підозрювану у вчиненні злочину, за який передбачене основне покарання у виді штрафу в розмірі понад три тисячі неоподатковуваних мінімумів доходів громадян, виключно у випадку, якщо підозрюваний не виконав обов'язки, покладені на нього при обранні запобіжного заходу, або не виконав у встановленому порядку вимог щодо внесення коштів як застави та надання документа, що це підтверджує.

4. Уповноважена службова особа, що здійснила затримання особи, повинна негайно повідомити затриманому зрозумілою для нього мовою підстави затримання та у вчиненні якого злочину він підозрюється, а також роз'яснити право мати захисника, отримувати медичну допомогу, давати пояснення, показання або не говорити нічого з приводу підозри проти нього, негайно повідомити інших осіб про його затримання і місце перебування, вимагати перевірку обґрунтованості затримання та інші процесуальні права, передбачені цим Кодексом.

5. Про затримання особи, підозрюваної у вчиненні злочину, складається протокол, в якому, крім відомостей, передбачених статтею 104 КПК України, зазначаються: місце, дата і точний час (година і хвилини) затримання; підстави затримання; результати особистого обшуку; клопотання, заяви чи скарги затриманого, якщо такі надходили; повний перелік процесуальних прав та обов'язків затриманого. Протокол про затримання підписується особою, яка його склала, і затриманим. Копія протоколу негайно під розпис вручається затриманому, а також надсилається прокурору.

І. Наукові підходи до визначення поняття «уповноважена службова особа»

Незважаючи на короткочасний характер застосування, *затримання – один із найбільш жорстких видів кримінального процесуального примусу*. Цей захід процесуального примусу створює необхідні умови для з'ясування причетності особи до вчинення злочину, вирішення питання про обрання затриманому запобіжного заходу у вигляді взяття під варту¹[с. 67]. Своєчасно застосоване затримання не дозволяє підозрюваному ухилитися від слідства та суду, фальсифікувати докази та іншими спробами завадити кримінальному провадженню, а також сприяє встановленню істини у справі та перешкоджає продовженню злочинної діяльності.

Для комплексності дослідження нагадаємо окремі положення міжнародних правових документів у частині, що безпосередньо стосується обраної проблематики. У Декларації прав людини проголошено – ніхто не може зазнавати безпідставного арешту, затримання або вигнання (ст. 9); в разі здійснення своїх прав і свобод кожна людина повинна зазнавати лише таких обмежень, які встановлені законом, і виключно з метою забезпечення належного визнання і поваги прав і свобод інших осіб, а також забезпечення справедливих вимог моралі, громадського порядку і загального добробуту в демократичному суспільстві (ст. 29).²

Європейська конвенція з прав людини гарантує кожній людині право на «свободу» та «особисту безпеку». Відповідно до положень ст. 5 Конвенції законним вважається затримання або арешт особи, здійснені з метою її передачі компетентним органам, за наявності обґрунтованої підозри у вчиненні правопорушення, або коли це обґрунтовано вважається необхідним для запобігання вчинення нею правопорушення або, втечі після його вчинення.³

Згадана Конвенція визначає інтереси держави у втручанні в особисту свободу особи.⁴ Відповідно до положень Резолюції Генеральної Асамблеї ООН затримання повинно проводитися лише в суворій відповідності до

¹ Назаров В. В. Проблеми питання застосування затримання у кримінальному провадженні // Науковий вісник Інституту міжнародних відносин. 2010. Т. 2. № 2. С. 67–70.

² Всеобщая декларация прав человека, принята и провозглашена в резолюции 217 А (III) Генеральной Ассамблеи: від 10.12.1948 URL: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/995_015 (дата звернення 15.11.2018)

³ Конвенція про захист прав і основних свобод людини від 04.11.1950 (ратифікована Законом України від 17.07.1997 № 475/97-ВР) // Офіційний вісник України. 1998. 2006. № 32. С. 270.

⁴ Сімонович Д.В. Європейські стандарти забезпечення прав людини у досудових стадіях кримінального процесу України: монографія. Х.: НикаНова. 2011. 272 с.

положень закону і тільки компетентними посадовими особами чи особами, уповноваженими законом (принцип 2).⁵

Зазначене підтверджує, що *міжнародне право допускає можливість затримати особу*, яка вчинила кримінальне правопорушення. Насамперед це пов'язано з тим, що затримання полягає у запобіганні протиправним діям і з'ясуванні причетності затриманого до вчиненого кримінального правопорушення. Досягається воно шляхом захоплення правопорушника, виявлення й закріплення слідів кримінального правопорушення та інших фактичних даних, що мають значення для кримінального провадження та підлягають доказуванню, перешкоджання спробам підозрюваного сфальсифікувати докази та уникнути відповідальності за вчинене діяння⁶[с. 176]. Наприклад, у США агенти Федерального бюро розслідувань наділені правом здійснювати затримання (арешт) без ордеру, якщо вони мають розумні підстави вважати, що особа вчиняє або вчинила тяжкий злочин⁷[с. 98].

Чинним законодавством передбачено, що затримання без ухвали слідчого судді, у порядку ст. 208 КПК України, може здійснювати лише *уповноважена службова особа*, проте хто входить до уповноважених осіб, крім, слідчого та прокурора, які мають право на здійснення процесуального затримання – складання протоколу не зовсім зрозуміло, тому говорити про належне забезпечення прав особи, яка затримується за таких обставин, неможливо.

В ст. ст. 207, 208 КПК України не дається детальне тлумачення зазначеного поняття, проте, єдине, що можливо віднести до роз'яснень з цього приводу, це те, що в ч. 3 ст. 207 КПК, а також в ч. 6 ст. 191 КПК зазначено, що йдеться про особу, якій законом надано право здійснювати затримання.⁸ Отже, однозначно, що уповноважена службова особа (в розумінні КПК) – це особа, якій законом надано право здійснювати затримання.

⁵ Резолюція Генеральної Асамблеї ООН: Звід принципів захисту всіх осіб, що піддаються затриманню чи ув'язненню в якій би то не було формі: від 09.12.1988 № 43/173 URL: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/995_206 (дата звернення 15.11.2018)

⁶ Кримінальний процесуальний кодекс України: наук.-практ. комен-тар: у 2 т. Т.1; за заг. ред. В. Я. Тація, В. П. Пшонки, А.В. Портнова. Х.: Право, 2012. 768 с.

⁷ Тітко І. А. Оцінні поняття у кримінально-процесуальному праві України: монографія. Х.: Право, 2010. 216 с.

⁸ Кримінальний процесуальний кодекс України: Закон України від 13.04.2012 № 4651-VI / Верховна Рада України. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/4651-17> (дата звернення 16.11.2018)

Словосполучення «уповноважена службова особа» застосоване у ст. 208 КПК України, вважають Комарницька О.Б. та Яновська О.Г., необхідно розуміти як особу, до повноважень якої належить право на затримання⁹, що цілком відповідає змісту в ч. 3 ст. 207 КПК України про те, що уповноваженою службовою особою є особа, якій законом надано право провадити затримання. Очевидно, що цього достатньо для того, щоб співробітників, наприклад, підрозділів кримінальної поліції Національної поліції України обґрунтовано вважати уповноваженими службовими особами, оскільки право здійснювати затримання їм надано відповідними положеннями законів України «Про Національну поліцію», «Про оперативно-розшукову діяльність» тощо.

Існують також наукові погляди, що уповноваженою службовою особою, яка має право здійснювати затримання відповідно до ст. 208 КПК є працівники органів внутрішніх справ, органів безпеки, органів, що провадять контроль за додержанням податкового законодавства, органів Державної пенітенціарної служби України, органів Державної прикордонної служби України, органів Державної митної служби України й інших правоохоронних органів, який має право здійснити затримання особи^{10 11 12}[с. 516; с. 455; ст. 208].

Отже, вважаємо, що в чинному КПК України мають бути закріплені окремі положення щодо чіткого переліку уповноважених осіб, що можуть проводити затримання особи. Це можна зробити, доповнивши статтю 208 КПК України таким переліком, або внести його до змісту статті 3 КПК України «Визначення основних термінів кодексу».

Аналіз нормативно-правових актів, що регулюють діяльність різноманітних державних органів, що здійснюють повноваження в сфері забезпечення прав і свобод громадян та боротьби зі злочинністю дозволяють зробити висновок, що *уповноваженими службовими особами в розумінні статті 208 КПК* є співробітники органів Національної поліції України, Служби безпеки України, прокуратури України, органів, що здійснюють

⁹ Комарницька О.Б., Яновська О.Г. Прокурорський нагляд при затриманні уповноваженою службовою особою. Часопис Академії адвокатури України. 2015. № 4(29). Т. 8. С. 86–93. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Chaaau_2015_8_4_8 (дата звернення 16.11.2018)

¹⁰ Кримінальний процесуальний кодекс України: наук.-практ. комен-тар: у 2 т. – Т. 1 / О.М. Бандурка, Є. М. Блажівський, Є. П. Бурдоль та ін.; за заг. ред. В. Я. Тація, В. П. Пшонки, А.В. Портнова. – Х.: Право, 2012. 768 с.

¹¹ Кримінальний процес: підручник / за заг. ред. В. В. Коваленка, Л. Д. Удалової, Д.П. Письменного. К.: Центр учбової літератури, 2013. 544 с.

¹² Кримінальний процесуальний кодекс України: науково-практичний коментар / за заг. ред. В. Г. Гончаренка, В. Т. Нора, М. Є. Шумила. К.: Юстініан, 2012. 1224 с.

контроль за додержанням податкового законодавства, Державного бюро розслідувань, органів Державної кримінально-виконавчої служби України, Національного антикорупційного бюро України.

II. Аналіз проблемних питань, що виникають при застосуванні положень статті 208 КПК України

Як показує практика, найбільша кількість процесуальних проблем, виникає при здійсненні діяльності, пов'язаної із затриманням уповноваженою службовою особою особи, яка підозрюється або обвинувачується у вчиненні злочину.

Справа в тому, *що КПК України передбачає два види затримання особи*: затримання уповноваженою службовою особою підозрюваного, обвинуваченого *на підставі ухвали слідчого судді*, суду про дозвіл на затримання, а також затримання особи без ухвали слідчого судді, суду. А вже останній вид затримання (*без ухвали слідчого судді, суду*) також поділяється на два види, один з яких – це законне затримання, яке може здійснити, як зазначено в ст. 207 КПК, кожен, а другий – це затримання уповноваженою службовою особою у відповідності з вимогами ст. 208 КПК.

При цьому звертаємо увагу на те, що якщо при першому виді затримання (на підставі ухвали слідчого судді, суду) затриманим може бути як підозрюваний, так і обвинувачений (ст. 188 КПК), то в разі затримання без ухвали слідчого судді, суду, затриманим може бути лише особа, підозрювана у вчиненні злочину (ст. 208 КПК).

При цьому звертаємо увагу на те, що якщо при першому виді затримання (на підставі ухвали слідчого судді, суду) затриманим може бути як підозрюваний, так і обвинувачений (ст. 188 КПК), то в разі затримання без ухвали слідчого судді, суду, затриманий на підставі ст. 208 КПК України фактично набуває статусу підозрюваного, однак, відповідно до ст. 278 КПК, письмове повідомлення про підозру затриманій особі вручається не пізніше двадцяти чотирьох годин з моменту її затримання. У разі якщо особі не вручено повідомлення про підозру після двадцяти чотирьох годин з моменту затримання, така особа підлягає негайному звільненню. Таким чином, особа у випадку невручення письмового повідомлення про підозру після двадцяти чотирьох годин, не тільки звільняється, а і втрачає статус підозрюваного у провадженні.

І ще є одна *відмінність* між цими видами затримання. Так, якщо в першому випадку затримання підозрюваного, обвинуваченого здійснюється

за ухвалою про дозвіл на затримання з метою приводу, то в другому випадку – рішення про затримання наперед не виноситься, а складається протокол затримання.

В цьому аспекті також слід наголосити, що **кримінальне процесуальне затримання в розумінні статті 208 КПК України** є різновидом заходу забезпечення кримінального провадження, який фактично може здійснюватися до внесення відомостей про кримінальне правопорушення до Єдиного реєстру досудових розслідувань (ЄРДР). Після негайного внесення відомостей до ЄРДР, уповноваженою особою складається протокол з зазначенням фактичного часу затримання.

Правомірність (законність) затримання без ухвали слідчого судді, суду суттєво впливає на процес дотримання прав і свобод людини (затриманого), а також подальше забезпечення кримінального судочинства, зокрема відповідно до ст. 209 КПК людина вважається затриманою з моменту, коли вона силою або через підкорення наказу змушена залишатися поряд із уповноваженою службовою особою чи в приміщенні, визначеному уповноваженою службовою особою.

Крім того, людину необхідно негайно звільнити у таких випадках:

- якщо після 24 годин із моменту затримання їй не вручено повідомлення про підозру (ч. 3 ст. 278 КПК);

- виконано першу умову, але протягом 60 годин із моменту фактичного затримання людина не доставлена до слідчого судді, суду для розгляду клопотання про обрання стосовно неї запобіжного заходу (ч. 2 ст. 211 КПК);

- виконано другу умову, але протягом 72 годин із моменту фактичного затримання відносно такої людини слідчим суддею, судом не ухвалено рішення про застосування відповідного запобіжного заходу (ч. 1 ст. 211 КПК).

Підкреслимо, що порушення процедури затримання особи без ухвали слідчого судді, суду буде незаконним і кримінально караним, оскільки утворює склад злочину, передбаченого ст. 371 Кримінального кодексу (завідомо незаконні затримання, привід, арешт або тримання під вартою).

Затримання людини, підозрюваної у вчиненні злочину з підстав, передбачених п.п. 1 і 2 ч. 1 ст. 208 КПК України часто здійснюється співробітником оперативного підрозділу, що вимагає від нього професійності та швидкості оцінки фактичної ситуації, в якій він бере безпосередню участь

чи опосередковано спостерігає (чи був проінформований, наприклад, очевидцем події). Отже, рішення про фактичне затримання ухвалюється, а сам процес фактичного затримання провадиться до внесення відомостей до ЄРДР і це логічно та цілком законно.

Відтак підстави затримання співробітником оперативного підрозділу, в порядку ст. 208 КПК, варто розглядати як підстави для законного безпосереднього «фізичного захоплення» та доставляння людини до органу досудового розслідування, з метою з'ясування причетності до вчинення злочину. Звичайно, що з метою нейтралізації опору допускається застосування фізичної сили, спеціальних засобів, у виключних випадках табельної вогнепальної зброї.

Для забезпечення виконання службових повноважень у затриманого проводиться поверхнева перевірка, метою якої є виявлення та вилучення предметів, речей тощо, що можуть бути небезпечними для оточуючих; у разі, якщо затриманий має намір звільнитися від предметів, документів, речей тощо, які вказують на його причетність до злочину, – зазначене необхідно вилучити шляхом особистого обшуку затриманого.

Про затримання особи, підозрюваної у вчиненні злочину, складається протокол, в якому, крім відомостей, передбачених статтею 104 КПК України, зазначаються: місце, дата і точний час (година і хвилини) затримання відповідно до положень статті 209 КПК України; підстави затримання; результати особистого обшуку; клопотання, заяви чи скарги затриманого, якщо такі надходили; повний перелік процесуальних прав та обов'язків затриманого. Протокол про затримання підписується особою, яка його склала, і затриманим. Копія протоколу негайно під розпис вручається затриманому, а також надсилається прокурору (ч. 5 ст. 208 КПК).

Час затримання необхідно зазначити із моменту, коли особа силою або через підкорення наказу змушена залишатися поряд із уповноваженим службовцем чи у визначеному ним приміщенні. У випадку відмови затриманого підписати такий документ, про те вказують у протоколі. Затриманий може дати письмові пояснення щодо причин згаданого рішення й занести їх у цей акт, що засвідчує його захисник (законний представник) або ж поняті.

Однією з **проблем** є те, що працівники оперативних підрозділів, інші працівники правоохоронних органів, здійснивши затримання особи, тривалий час не повідомляють **і не доставляють її до уповноваженої особи для складання протоколу затримання**. Це зумовлено тим, що вони

самостійно опитують особу, дактилоскопують її, перевіряють відомості про неї у всіх інтегрованих інформаційно-пошукових системах НПУ на причетність до вчинення інших кримінальних правопорушень, та вносять додаткові відомості про факт затримання. Наслідком є скарги на протиправні дії працівників правоохоронних органів, в основному на уповноважену особу, яка складала протокол затримання.

Так, у одному із слідчих підрозділів Головного управління НПУ у Київській області оперативними працівниками відділу карного розшуку було виявлено та затримано гр. А. після вчинення останнім розбійного нападу групою осіб. Після проведеного огляду і вилучення речового доказу – гаманця, слідчо-оперативна група виїхала на наступний виклик, а оперативні працівники доставили гр. А. до управління поліції, до свого службового кабінету, де відбирали пояснення з метою встановлення співучасника даного злочину. Як наслідок, до іншого слідчого, який чергував у райуправлінні, підозрюваний був доставлений тільки через три години після фактичного затримання, а слідчим був викликаний захисник для надання вторинної правової допомоги, який у подальшому і склав скаргу на незаконне затримання слідчому судді у порядку ст. 206 КПК України.

Звісно, ст. 210 КПК України передбачає, що у разі наявності підстав для обґрунтованої підозри, якщо доставлення затриманої особи тривало довше, ніж це необхідно, слідчий зобов'язаний провести перевірку для вирішення питання про притягнення до відповідальності винуватих у цьому осіб. Але, знову ж таки, процедура такої перевірки не передбачена, та які санкції мають застосовуватися (дисциплінарного чи кримінального характеру) до такої уповноваженої особи чітко не встановлено, що потребує унормування.

Складати відповідний протокол з підстав, передбачених п.1 ч. 1 ст. 208 КПК України, має право та зобов'язана уповноважена службова особа, яка в першу чергу застала особу під час вчинення злочину або замаху на його вчинення. Делегування функцій іншій службовій особі щодо складання протоколу можливе лише у виняткових випадках, про що зазначається у протоколі затримання.

Науковці відмічають, що у практичному сенсі досить важливо, щоб вся інформація стосовно місця затримання та періоду часу, протягом якого продовжується позбавлення волі, заносилася до протоколу.¹³ Це має

¹³ Басиста І. В. Приймання і виконання процесуальних рішень слідчого та стадії досудового розслідування: теоретичні і практичні проблеми : монографія. Львів, 2013. 600 с.

виняткове значення для забезпечення можливості оскарження законності та обґрунтованості затримання та зобов'язує органи, які здійснюють затримання, суворо дотримуватися вимог закону щодо його процедури, підстав, строків, порядку процесуального закріплення.

Тому й міжнародні документи, які встановлюють стандарти поводження з в'язнями, вимагають деталізації всіх обставин затримання у відповідному протоколі. Зокрема, у Зводі принципів захисту всіх осіб, які піддаються затриманню чи ув'язненню в будь-якій формі, міститься вимога стосовно необхідності занесення до протоколу всіх відомостей щодо причин затримання, його часу, відповідних посадових осіб правоохоронних органів, які здійснювали затримання, а також точні дані щодо місця тримання¹⁴.

Як вже зазначалося, строк затримання особи без ухвали слідчого судді, суду не може перевищувати 72 годин з моменту затримання. Затримана без ухвали слідчого судді або суду особа не пізніше 60 годин з моменту затримання повинна бути звільнена або ж доставлена до суду для розгляду клопотання про обрання стосовно неї запобіжного заходу (ст. 211 КПК). Письмове повідомлення про підозру затриманій особі вручається не пізніше 24 годин з моменту затримання, інакше вона також підлягає негайному звільненню (ч. 2, 3 ст. 278 КПК).

У підрозділі органу досудового розслідування мають бути призначені одна або декілька службових осіб, відповідальних за перебування затриманих. Однак відповідальними за перебування затриманих не можуть бути слідчі (ст. 212 КПК).

Відповідно до вимог ст. 213 КПК, уповноважена службова особа, яка здійснила затримання, зобов'язана надати затриманій особі можливість негайно повідомити про своє затримання та місце перебування близьких родичів, членів сім'ї чи інших осіб за вибором цієї особи. Якщо уповноважена службова особа має підстави для обґрунтованої підозри, що при повідомленні про затримання ця особа може зашкодити досудовому розслідуванню, вона може здійснити таке повідомлення самотійно, проте без порушення вимоги щодо його негайності.

У разі затримання неповнолітньої особи, уповноважена службова особа, яка здійснила затримання, зобов'язана негайно повідомити про це

¹⁴ Резолюція Генеральної Асамблеї ООН: Звід принципів захисту всіх осіб, що піддаються затриманню чи ув'язненню в якій би то не було формі: від 09.12.1988 № 43/173 URL: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/995_206 (дата звернення 15.11.2018)

його батьків або усиновителів, опікунів, піклувальників, орган опіки та піклування.

Водночас, уповноважена службова особа зобов'язана негайно повідомити про це орган (установу), уповноважений законом на надання безоплатної правової допомоги.¹⁵ На практиці законодавча вимога про обов'язкове повідомлення захисників про всі факти затримань все ще реалізується не повною мірою (хоча всі докази, отримані за відсутності захисника, повинні визнаватися судом недопустимими за ч. 1 і п. 3 ч. 2 ст. 87 КПК).

Трапляються також інші порушення права затриманих на захист (ст. 20 КПК), зокрема: *не дотримуються строки повідомлень центрів правової допомоги про затримання осіб*, викликані захисники до затриманих не допускаються, затриманих примушують до відмови від викликаного захисника, із затриманою особою проводяться процесуальні дії ще до моменту прибуття захисника, не забезпечуються умови конфіденційного спілкування захисника із підозрюваним. Також практикується опитування всіх причетних до певної події (наприклад, дорожньо-транспортної пригоди) осіб як свідків і лише згодом вирішується, кого визнавати потерпілим, а кого – підозрюваним. Цим порушується право осіб не свідчити проти самих себе, членів своєї сім'ї і близьких родичів (ст. 63 Конституції України).¹⁶

Тобто можна впевнено стверджувати: хоча КПК України досить детально врегулював процесуальний порядок затримання особи на досудовому розслідуванні, врахувавши здобутки міжнародної практики застосування кримінального процесуального законодавства, проте практика реалізації цього інституту уповноваженими службовими особами держави потребує подальшого унормування. У цьому зв'язку необхідно підтримати пропозиції учених, на міжвідомчому рівні, прийняти спільну інструкцію для суб'єктів правоохоронної діяльності, яка б чітко регламентувала порядок їх дій під час фактичного затримання людини та оформлення його результатів¹⁷, а це, своєю чергою, однозначно сприяло б запобіганню порушень конституційних прав громадян.

¹⁵ Про затвердження Порядку інформування центрів з надання безоплатної вторинної правової допомоги про випадки затримання осіб: Постанова Кабінету Міністрів України від 28 грудня 2011 р. № 1363.

¹⁶ Реалізація нового КПК України у 2013 році (моніторинговий звіт)/ [О. А. Банчук, І. О. Дмитрієва, З. М. Саїдова та ін.]. К. : ФОП Москаленко. 2013. 40 с.

¹⁷ Кондратюк О.В., Кондратюк Ю.І. Процесуальне оформлення фактичного затримання людини співробітником оперативного підрозділу // Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ. 2017. № 1 С. 270-285.

III. Тлумачення термінів «щойно» та «безпосередньо» у словниковій літературі

БЕЗПОСЕРЕДНІЙ, -я, -є. 1. Який не має проміжних ланок, здійснюється без посередництва кого-, чого-небудь; прямий. // Зовсім близький; найближчий. // Який прямо впливає з чого-небудь або зумовлює щось.¹⁸

БЕЗПОСЕРЕДНІЙ, я, є.

а) Який не має проміжних ланок, здійснюється без посередництва кого-, чого-небудь; прямий. *Тішили його [Івана] прекрасні коні, піддані його безпосередній опіці (Іван Франко, III, 1950, 145).*

б) Зовсім близький; найближчий. *Над Одесою нависла безпосередня загроза оточення з трьох боків (Василь Кучер, Чорноморці, 1956, 81);*

в) Який прямо впливає з чого-небудь або зумовлює щось. *Оця невдача затія з санаторієм ще більше загострила відносини між Аркадієм і парафіянами, вона й була тією безпосередньою причиною, через що в двадцять третьому році Річинські переїхали до міста (Ірина Вільде, Сестри..., 1958, 43).*¹⁹

БЕЗПОСЕРЕДНЬО. Присл. до безпосередній.

а) *Мало єсть таких, що провадять культурну роботу в народі безпосередньо (Л. Укр., V, 1956, 94);*

б) *Лодигенко мовчав увесь час. Тільки коли вверталися до нього безпосередньо, відповідав (Ле, Міжгір'я, 1953, 277).*²⁰

ЩОЙНО, розм.

а) Зовсім недавно, тільки що, тільки-тільки; оце, зараз, тільки-тільки. *Подорожні щойно викупались. Рудий розгортав іще мокрі вуса, з яких стікала вода (Коцюбинський).*

б) Приєднує підрядні речення часу, вказуючи на те, що дія у головному реченні починається зразу після закінчення дії підрядного речення; тільки як тільки.

¹⁸ Великий тлумачний словник сучасної української мови (з дод. і допов.) / Уклад, і голов, ред. В. Т. Бусел. К.; Ірпінь: ВТФ «Перун», 2005. 1728 с.

¹⁹ Словник української мови: в 11 тт. / АН УРСР. Інститут мовознавства; за ред. І. К. Білодіда. К.: Наукова думка, 1970-1980. Т. 1. С. 141

²⁰ Словник української мови. У 20-ти т. / Український мовно-інформаційний фонд НАН України; за ред. В. М. Русанівського. Київ: Наукова думка. 2010. Т.1. А Б. 911 с.

в) Уживається для увиразнення чого-небудь; саме, якраз. *Щойно тепер почались тяжкі часи для братів.*²¹

ЩОЙНО.

а) Зовсім недавно, тільки що, тільки-тільки.

Щойно пройшов дощик, і в вечірніх сутінках можна було відчутти, як дихає степ. (Л. Смілянський).

Щойно збудований, з автопоїлками і підвісною дорогою, новий корівник був гордістю Цимбала. (С. Журахович).

[Наташа:] Здрастуй, Дмитре. Хоч би вмився, як до дівчат ідеш. [Дмитро:] Даруй, з поля щойно... (М. Зарудний).

б) Приєднує підрядні речення часу, вказуючи на те, що дія в головному реченні починається зразу після закінчення дії підрядного речення; тільки, як тільки.

Щойно пароплав почав підходити до пристані, Ерік кинувся на верхню палубу. (П. Панч).

*Щойно в рожевому смерку розтанула його [квартильного] опецькувата постать – в сінях знову задеренчав дзвоник. (Ю. Смолич).*²²

IV. Правова позиція науковців стосовно змісту термінів «щойно» і «безпосередньо»

Загальною проблемою як для законного затримання, так і затримання уповноваженою особою є **час, протягом якого здійснюється переслідування особи**, яка вчинила кримінальне правопорушення. Один випадок, коли особа наздоганяє правопорушника, а інший, який є більш проблемний, – коли особу затримують через певний час після вчинення протиправного діяння.

До прикладу, вчинено грабіж, потерпілий повідомив про факт його вчинення, зателефонувавши по спецлінії «102», при цьому описавши особу злочинця. Оперативний черговий повідомляє черговим нарядам патрульної поліції дану інформацію, і останні дислокуються для виявлення та переслідування правопорушника. Через дві години після вчинення злочину підозрюваного затримує працівник патрульної служби, і потерпілий його

²¹ Великий тлумачний словник сучасної української мови (з дод. і допов.) / Уклад, і голов, ред. В. Т. Бусел. К.; Ірпінь: ВТФ «Перун», 2005. 1728 с.

²² Словник української мови. У 20-ти т. / Український мовно-інформаційний фонд НАН України; за ред. В. М. Русанівського. Київ: Наукова думка. 2010. Т.1. А Б. 911 с.

впізнає. Логічним буде питання у такому разі, чи має право уповноважена особа затримати такого правопорушника в порядку ст. 208 КПК України.

Отже, залишається відкритою проблема, протягом якого періоду часу особа може бути затримана за вчинення кримінального правопорушення без ухвали слідчого судді, у розумінні затримання її з підстав п.п. 1, 2 ч. 1 ст. 208 КПК України, адже затримання особи в порядку ст. 208 КПК України через певний проміжок часу після вчинення кримінального правопорушення **стає підставою для подачі стороною захисту скарг** у порядку ст. 206 КПК України.

Так, у Слов'янський міськрайонний суд звернувся захисник підозрюваного із скаргою про незаконне затримання його підзахисного у вчиненні кримінального правопорушення і попросив визнати затримання незаконним, негайно звільнивши його з-під варти. Заявник обґрунтував вимоги скарги тим, що повідомлення про факт затримання підозрюваного надійшло до Регіонального центру з надання безоплатної правової допомоги 21 серпня 2016 р., а фактичне його затримання відбулося 20 серпня 2016 р. в період часу між 17 год 00 хв та 17 год 30 хв. Таким чином, вважає що затримання підозрюваного було здійснене з порушенням норм КПК України, визначених ст. 208 КПК України, що порушує конституційні права підозрюваного, а тому він вимагає визнати його затримання незаконним й звільнити з-під варти.

У ході судового розгляду з достовірністю було встановлено, що 19 серпня 2016 р. приблизно о 15 год 30 хв підозрюваний вчинив кримінальне правопорушення, і вказані дії підозрюваного слідчим кваліфіковано за частиною другою ст. 187 КК України, та 21 серпня 2016 р. останньому повідомлено про підозру. Затримано особу в порядку ст. 208 КПК України о 01 год 50 хв 21 серпня 2016 р.²³

Одночасно з цим застосований у ст. 208 КПК України термін «безпосередньо» немає також однозначної відповіді ні на теоретичному, ні на прикладному рівні.

Деякі науковці зазначають, що вжитий у законі термін «безпосередньо» не слід розуміти у тому сенсі, що особа, яка вчинила злочин, може бути

²³ Рішення Слов'янського міськрайонного суду Донецької області від 26 серп. 2016 р. Справа № 243/6813/16-к. Єдиний державний реєстр судових рішень. URL: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/59993349> (дата звернення 19.11.2018)

затримана лише на місці вчинення злочину відразу ж після його вчинення²⁴[с. 118].

Інші говорять, що затримання безпосередньо після вчинення кримінального правопорушення має місце тоді, коли часова і просторова ознаки знаходження особи щодо події і місця вчинення кримінального правопорушення дають підстави запідозрити особу в його вчиненні, а тим більше, якщо затримання здійснюється потерпілим чи очевидцем події.

В той же час незрозуміло, чи стосується словосполучення «безпосередньо після вчинення злочину» (тобто за короткий проміжок часу неподалік від місця події) лише випадків, коли на підозрюваного вказує очевидець, або ж він стосується й випадків виявлення «сукупності ознак». Якщо так, то в разі виявлення цих ознак не безпосередньо, а впродовж тривалого часу та на значній відстані від місця події, підстав для затримання не буде.²⁵

Тлумачення поняття «безпосередньо після вчинення злочину» у смисловому зв'язку з поняттям «щойно вчинила злочин» засвідчує той факт, що між вчиненням злочину певною особою та моментом, коли очевидець, в тому числі потерпілий, або сукупність очевидних ознак на тілі, одязі чи місці події вкажуть уповноваженій службовій особі на те, що саме ця особа вчинила злочин, проходить зовсім незначний проміжок часу²⁶[с. 25].

Рижаков О.П. зазначає, що термін «безпосередньо після вчинення злочину» означає, що особа **безпосередньо після вчинення злочину не пропадала із поля зору його переслідувачів**. Як приклад, він наводить таку ситуацію: на очах у співробітників ДАІ здійснюється дорожньо-транспортна пригода із смертельними наслідками. Злочинець їде з місця злочину. Однак він не встигає зникнути з поля зору співробітників міліції. Скільки б не тривала погоня, затримання особи за підозрою у вчиненні злочину в такій ситуації буде вважатися таким, що мало місце «безпосередньо» після вчинення злочину²⁷[с. 17-18].

²⁴ Науково-практичний коментар Кримінального кодексу України; за ред. М.І. Мельника, М.І. Хавронюка. 7-ме вид., переробл. та допов. К.: Юридична думка. 2010. 1288 с.

²⁵ І. Меживой В. П., Меживой О. В. Актуальні питання затримання осіб за новим КПК України. URL: <http://www.corp-lguvd.lg.ua/d130106.html> (дата звернення 19.11.2018)

²⁶ Шульга О.В. Встановлення змісту понять «безпосередньо» та «щойно» при вирішенні питання про затримання особи, підозрюваної у вчиненні злочину // Українська мова в юриспруденції: стан, проблеми, перспективи: матеріали Х Всеукр. наук.-практ. конф. (Київ, 28 листоп. 2014 р.). К.: Нац. акад. внутр. справ, 2014. С. 24.

²⁷ Рыжаков А.П. Необходимый для заключения под стражу уровень подозрения в совершении преступления // Советник юриста. 2010. № 8. С. 15-25

Шаркова А. говорить, що слід погодитися із думкою про те, що термін «безпосередньо» при вживанні його у контексті кримінального процесуального затримання свідчить про те, що між моментом вчинення злочину та безпосереднім затриманням *пройшов короткий проміжок часу*, протягом якого особа не встигла сховатися, не зникла з поля зору того, хто її переслідував.

Відповідно, якщо особу затримали, наприклад, увечері того ж дня співробітники правоохоронних органів, причому ця особа знаходилася в цей момент, скажімо, вдома, то підстав для такого затримання без ухвали слідчого судді, суду вже не може бути п. 2 ч. 1 ст. 208 КПК України.²⁸

Автори підручника з кримінального процесу подібно відмічають, що затримання безпосередньо після вчинення кримінального правопорушення має місце тоді, *коли часова і просторова ознаки знаходження особи щодо події і місця вчинення кримінального правопорушення дають підстави запідозрити особу у його вчиненні*. Затримання особи під час її переслідування буде законним тоді, коли дії з переслідування були безперервними, суцільними та істотно не припинялися в часі.²⁹

Татаров О.Ю. вказує, що вимога щодо «безпосередності» у світовій практиці затримань не нова. Її можна тлумачити за аналогією з правилом «присутності» (in the presence requirement) в американській моделі затримання без дозволу суду. Так, відповідно до сталої судової практики США вважається, що підставою затримання без дозволу суду є випадки, коли кримінальне правопорушення вчинене у присутності особи, яка проводить затримання. При цьому Верховний Суд Федерального округу Мінесота (Minnesota v. Dickerson (91—2019), 508 U.S. 366, 1993) роз'яснив: вимога про те, що злочин має бути вчинено в присутності особи (правило «присутності»), яка здійснює арешт, сконструйована ліберально: достатньо, щоб про злочин громадянину стало відомо через його сенсорне сприйняття.

Однак, Верховний Суд Айови (Rife v. D.T. Corner, Inc., 641 n.W.2d 761, Iowa 2002) наголосив, що таке тлумачення є надто ліберальним. Адже в такому випадку особа матиме право затримувати будь-кого, якщо вона зі слів третьої особи зробить висновок про факт вчинення злочину. Тому Верховний Суд Айови категорично вказав, що особа, котра проводить затримання без

²⁸ Шаркова А. Необхідність законодавчого визначення понять «безпосередньо» та «щойно» при вирішенні питання про затримання особи в порядку статті 208 КПК України // Історико-правовий часопис. 2015. № 1. С. 182-185. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/ipch_2015_1_38 (дата звернення 19.11.2018)

²⁹ Кримінальний процес: підручник / за заг. ред. В. В. Коваленка, Л. Д. Удалової, Д. П. Письменного. К.: Центр учб. літ., 2013. 544 с.

дозволу суду, повинна особисто спостерігати за поведінкою затриманого, яка свідчить про те, що ця особа вчиняє злочин³⁰[с. 207].

Фаринник В.І. вносить пропозицію передбачити, що затримання може допускатися лише якщо з моменту вчинення злочину (а у випадку злочину, вчиненого в умовах неочевидності, – з моменту його виявлення) і до моменту фактичного затримання особи, підозрюваної у вчиненні злочину, пройшло не більше 6 годин.³¹

Ця позиція була підтримана Мельниченко А.В. в дисертаційному дослідженні «Забезпечення прав особи на досудовому розслідуванні»³², який погоджуючись з думками науковців також вважає, що термін, протягом якого може здійснюватися затримання особи у порядку п. 2 ч. 2 ст. 207 та п. 2 ч. 1 ст. 208 КПК України, становить шість годин. Цього часу достатньо, вважає науковець, для реалізації завдань кримінального провадження в частині, щоб жодна особа не була піддана необґрунтованому процесуальному примусу і щоб до кожного учасника кримінального провадження була застосована належна правова процедура.

З цією метою Мельниченко А.В. запропонував внести зміни до ст. 209 КПК України, яку доповнити частиною другою такого місту: «Затримати особу, підозрювану у вчиненні кримінального правопорушення, з підстав, передбачених пунктом другим частини другої статті 207 та пунктом другим частини першої статті 208 цього Кодексу, можливо не пізніше шести годин з моменту вчинення цього кримінального правопорушення».

Що стосується терміну «щойно», то він вказує на те, що факт вчинення злочину або відбувається в момент затримання, або відбувся зовсім недавно (тільки-тільки), але за умови збереження часових та просторових ознак, здатних вказувати на «безпосередність» затримання після вчинення злочину та «щойність» факту його вчинення³³[с. 184].

³⁰ Татаров О.Ю. Кайданки на камеру: тенденція до проведення затримань без ухвали слідчого судді становить загрозу правам особи. Закон і бізнес. 2016. № 18 (1264). URL: <http://zib.com.ua/ua/print/123397-tendenciya-do-provedennya-zatriman-bez-uhvali-slidchogo-sudd.html> (дата звернення 19.11.2018)

³¹ Фаринник В. І. Задержание лица в аспекте соблюдения международных стандартов и практики европейского суда по правам человека. Право и Политика: науч.-метод. журн. (Киргизская Республика). 2016. № 3. С. 63-69.

³² Мельниченко А.В. Забезпечення прав особи на досудовому розслідуванні : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.09 / МВС України, НАВС. К., 2018. 294 с.

³³ Шаркова А. Необхідність законодавчого визначення понять «безпосередньо» та «щойно» при вирішенні питання про затримання особи в порядку статті 208 КПК України // Історико-правовий часопис. 2015. № 1. С. 182-185. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/ipch_2015_1_38 (дата звернення 19.11.2018)

V. Правова позиція фахівців, яка визначена у науково-практичних коментарях до кримінального процесуального законодавства

Уповноважена службова особа має право без ухвали слідчого судді, суду затримати особу, підозрювану у вчиненні злочину, за який передбачене покарання у виді позбавлення волі, лише у випадках:

- коли особа вчиняє злочин у присутності уповноваженої особи або іншого суб'єкта;
- якщо дана особа з прямим умислом у присутності уповноваженої особи чи іншого суб'єкта вчинила діяння, спрямоване на вчинення злочину, однак не довела його до кінця з причин, що не залежали від її волі;
- коли у незначний проміжок часу після вчинення злочину потерпілий або очевидці прямо вказують на особу, яка вчинила даний злочин;
- якщо на тілі чи одязі особи містяться будь-які ознаки, які вказують на те, що дане суспільно небезпечне винне діяння було вчинене саме цією особою;
- якщо сукупність ознак на місці події підтверджують причетність даної особи до вчиненого нею злочину.³⁴

ПРИМІТКА 1.

Вказівка потерпілих або очевидців на особу, що вчинила злочин означає їх конкретне і переконливе твердження про те, що дана особа вчиняла злочин. Для затримання особи за підозрою у скоєнні злочину досить такої вказівки хоча б одного з очевидців (в тому числі і потерпілих).

Під очевидцем слід розуміти того, хто спостерігав власне злочинне діяння і безпосередньо вказує на злочинця. Ним не є особа, яка спостерігала дії, що передували події злочину (сварку, підшукування знаряддя злочину тощо) або відбувалися по її завершенні.

Крім того, не можуть бути підставою для затримання вказівки потерпілих або очевидців, якщо вони припускають про вчинення злочину цією особою (на основі припущень, висновків), кажуть з чужих слів або не можуть вказати джерела своєї обізнаності.

³⁴ Кримінальний процесуальний кодекс України: Науково-практичний коментар. У 2 т. Том 1 / О.М. Бандурка, Є.М. Блажівський, Є.П. Бурдоль та ін.; за заг. ред. В.Я. Тація, В.П. Пшонки, А.В. Портнова. Х. : Право. 2012. 768 с.

Поняття «потерпілий» в цьому випадку не ідентично тому, що охарактеризовано в статті 55 КПК України, швидше за все, законодавцю слід було говорити про постраждалого.

ПРИМІТКА 2.

Сукупність очевидних ознак на тілі, одязі чи місці події, які вказують на те, що саме ця особа щойно вчинила злочин як підстава затримання означає:

- по-перше, ознак має бути кілька, незалежно від того, де саме - лише на тілі, тільки на одязі, на місці події, на двох чи на усіх цих об'єктах;
- по-друге, ці ознаки мають бути явними, тобто видимими, очевидними;
- по-третє, вони мають бути в єдності;
- по-четверте, вони повинні вказувати, тобто бути інформацією (фактичними даними) про вчинення злочину саме цією особою;
- по-п'яте, бути фактичними даними про вчинення нею злочину тільки що (щойно).

До тіла людини відносяться будь-яка його частина: голова, тулуб, ноги і руки, включаючи природні та інші отвори в тілі людини і окремих його частин.

Сліди злочину можуть бути також виявлені «на одязі». Поняття «одяг» в даному випадку підлягає розширеному тлумаченню. Це не тільки власне одяг, а й взуття, головні убори, і навіть запобіжні пристосування (комбінезони, костюми, куртки, штани, халати, кожухи, різне взуття, рукавиці, окуляри, шоломи та інші види спеціального одягу).

Очевидними ознаки слід визнавати тоді, коли особа, яка підозрюється у вчиненні злочину, не в змозі пояснити їх походження інакше як причетністю його до вчинення. Ці сліди не вимагають спеціальних знань для їх виявлення, тобто вони очевидні. Такими слідами можуть бути наявність тілесних ушкоджень, речових доказів (наприклад, збрарядь і предметів злочину, слідів крові).^{35 36}

³⁵ Смирнов А.В. Комментарий к Уголовно-процессуальному кодексу Российской Федерации. Постатейный. 3-е изд., перераб. и доп. М.: КНОРУС, 2007. 992 с.

³⁶ Комментарий к УПК РФ (постатейный) (с последними изменениями и дополнениями на 02.01.2015 г.) URL: <http://zakoniros.ru/?p=12124> (дата звернення 19.11.2018)

VI. Окрема позиція щодо визначення строків затримання особи без ухвали слідчого судді

Під час застосування положень статті 208 КПК України можливо зробити припущення, що максимальним терміном, що має часові одиниці виміру і може бути застосованим до роз'яснювального положення *«безпосередньо після вчинення...»* є одна доба.

Такий висновок ми робимо на аналізі наступних положень КПК України:

Стаття 170. Накладення арешту на майно

У невідкладних випадках і виключно з метою збереження речових доказів може бути накладено попередній арешт на майно або кошти на рахунках фізичних або юридичних осіб у фінансових установах. Такі заходи застосовуються строком до 48 годин. Невідкладно після прийняття такого рішення, **але не пізніше ніж протягом 24 годин**, прокурор звертається до слідчого судді із клопотанням про арешт майна.

Стаття 213. Повідомлення інших осіб про затримання

У разі затримання державного виконавця чи приватного виконавця уповноважена службова особа, яка здійснювала затримання, зобов'язана **протягом 24 годин** повідомити про це Міністерство юстиції України, а щодо осіб, які є приватними виконавцями, - Міністерство юстиції України та Раду приватних виконавців України.

Стаття 214. Початок досудового розслідування

Слідчий, прокурор невідкладно, **але не пізніше 24 годин** після подання заяви, повідомлення про вчинене кримінальне правопорушення або після самостійного виявлення ним з будь-якого джерела обставин, що можуть свідчити про вчинення кримінального правопорушення, зобов'язаний внести відповідні відомості до Єдиного реєстру досудових розслідувань, розпочати розслідування.

Стаття 297-4. Вирішення питання про здійснення спеціального досудового розслідування

Відомості щодо підозрюваних, стосовно яких слідчим суддею постановлено ухвалу про здійснення спеціального досудового розслідування, невідкладно, **але не пізніше 24 годин** після постановлення ухвали, вносяться до Єдиного реєстру досудових розслідувань.

Зі змісту цих положень випливає висновок, що вчинення багатьох процесуальних дій допускається невідкладно, але з подальшим належним оформленням у строк 24 години.

Крім того положення нормативних актів щодо розкриття злочинів за якими працювали колишні підрозділи органів внутрішніх справ зазначали таке:

1. Одним із головних критеріїв визначення ефективності діяльності ОВС з розкриття злочинів вважається встановлення особи, яка його вчинила, **протягом однієї доби з моменту** впровадження комплексу першочергових оперативно-розшукових заходів і невідкладних слідчих дій.

ОВС під час першочергових оперативно-розшукових заходів забезпечують:

1. Огляд місця події з метою отримання первинної інформації про злочин і осіб, які до нього причетні, та визначення напрямків оперативного пошуку злочинців.

2. **Переслідування і затримання злочинців** (переслідування за наявними слідами, за напрямками, вказаними потерпілими і очевидцями, організація загороджувальних заходів), а також у місцях їх можливого перебування або появи (організація засідок, оточення, виставлення заслонів тощо).

3. Проведення заходів розвідувального характеру в місцях скупчення злочинного елемента і збуту викраденого майна.

4. Орієнтування особового складу ОВС на території обслуговування, де вчинено злочин про характер, час, місце, спосіб учинення злочину, кількість осіб, які брали в ньому участь, їх зовнішність, прикмети викрадених речей і цінностей та про інші відомості, що мають значення для встановлення і розшуку злочинців.³⁷

З моменту надходження до ОВС інформації про вчинення злочинів, для їх розкриття впроваджується комплекс першочергових оперативно-розшукових заходів та невідкладних слідчих дій.

Якщо особу, яка вчинила злочин, **установлено протягом однієї доби з моменту** впровадження комплексу першочергових оперативно-розшукових заходів і невідкладних слідчих дій, **такий злочин вважається розкритим по гарячих слідах**.

Першочергові оперативно-розшукові заходи спрямовані на: швидке виявлення та якісне процесуальне закріплення матеріальних слідів, які несуть інформацію про подію злочину, особу злочинця та інші обставини, що мають значення для справи; **установлення потерпілих, очевидців, свідків і термінове одержання від них відомостей**, які можуть сприяти розкриттю

³⁷ Про затвердження Положення про основи організації розкриття органами внутрішніх справ України злочинів загальнокримінальної спрямованості: Наказ МВС України від 30.04.2004 № 458. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0814-04> (дата звернення 21.11.2018)

злочину, затриманню злочинців; активне використання отриманої інформації для планування заходів щодо розкриття злочину, розроблення версій, одержання нових доказів, а також для встановлення і затримання причетних до злочину осіб; одержання відомостей про злочини, що готуються, попередження можливого настання шкідливих наслідків.³⁸

Отже на цій підставі можна стверджувати про те, що затримання особи без ухвали слідчого судді на підставі п. 2 статті 208 може відбуватися в рамках розкриття злочинів по так званих «гарячих слідах» термін якого, обмежений 24 годинами. Тобто максимальний строк ознак «безпосередності» та «щойності» можливо обмежити 24 годинами з моменту скоєння злочину.

Доцільність пропонованої позиції можливо обґрунтувати *випадками судової практики* щодо некоректного тлумачення положення п. 2 статті 208 КПК України про можливість затримання після вчинення злочину.

1) Так, за цією підставою затримуються особи, що перебували на місці вчинення злочину чи недалеко від нього, за відсутності будь-яких інших даних про їх причетність до вчинення злочину. *Наприклад, гр. К. був затриманий тільки тому, що він, перебуваючи недалеко від місця події, при появі співробітників міліції, поводить себе, на їх думку, підозріло та намагався піти.*³⁹ Однак одного факту того, що особу застали недалеко від місця вчинення злочину недостатньо для визнання затримання законним і обґрунтованим.

Ухвалою від 22 лютого 2013 року у справі № 521/2542/13 слідчий суддя Малиновського районного суду м. Одеси визнав затримання особи, підозрюваної у вчиненні злочину, незаконним через неправильне тлумачення та застосування слідчим вимоги закону щодо можливості затримання особи безпосередньо після вчинення злочину. Як вбачається з матеріалів кримінального провадження, кримінальне правопорушення мало місце 06.02.2013 близько 20 години 00 хвилин. Однак слідчим протокол затримання особи, підозрюваної у вчиненні злочину складений 08.02.2013 о 15 годині 30 хвилин на підставі п. 2 ч. 1 ст. 208 КПК України.

На думку слідчого судді встановлення законодавцем вказаної норми мало на меті не встановлювати будь-яких обмежень у часі уповноважених

³⁸ Про затвердження Положення про основи організації розкриття злочинів органами внутрішніх справ України: Наказ МВС України від 24.09.2010 № 456 URL: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/z0105-1> (дата звернення 22.11.2018)

³⁹ Матеріали кримінального провадження № 12012110020000429, що здійснювалось у Дарницькому РУ ГУМВС України в м. Києві.

особі на відповідний строк затримання, оскільки кожна подія злочину та кожний випадок є різним та унікальним за подіями та своїми обставинами. Однак у будь-якому випадку *мова йде лише про години* після вчинення кримінального правопорушення, але не про дні та більше того тижні після вчиненого злочину.

Під час вивчення матеріалів кримінального провадження слідчим суддею не було встановлено будь-яких перешкод у слідчого для звернення до слідчого судді з клопотанням в порядку ст. 188 КПК України про дозвіл на затримання з метою приводу та отримання відповідної ухвали слідчого судді.⁴⁰

2) Ухвалою від 22 січня 2014 року слідчий суддя Казанківського районного суду Миколаївської області скаргу захисника підозрюваного про незаконне затримання задовольнив і затриманого звільнив з-під варти в залі суду. *Як встановив слідчий суддя, 21 січня 2014 року М. був затриманий за вчинення кримінального правопорушення вчиненого 15 січня, а тому на час його затримання були відсутні такі обов'язкові підстави затримання як «безпосередність» і «щойність» вчинення кримінального правопорушення особою.*

Крім того, відповідні відомості були відсутні і у протоколі затримання. Не зважаючи на пояснення слідчого, що затримання М. 21 січня 2014 року здійснено за вчинений ним щойно збут наркотичних засобів гр-ну Р., про що останній повідомив працівників міліції, ця підстава в порушення вимог ч. 5 ст. 208 КПК України не була відображена у протоколі затримання. Так, в протоколі затримання М. від 21.01.2014 року не відображено, як підставу його затримання, вчинення ним щойно злочину – збуту наркотичних засобів за 300 грн., а мається посилення на злочин вчинений 15 січня 2014 року – збуту наркотичних засобів за 500 гривень.⁴¹

3) На поширеність довільного тлумачення цієї підстави затримання вказують і правозахисники, зазначаючи, що кількість випадків, коли особу застають під час вчинення злочину, замаху на його вчинення або безпосередньо після його вчинення, складають незначну частину від загальної кількості вчинених злочинів. За наявними даними **на практиці спостерігається неоднакове тлумачення термінів «безпосередньо після**

⁴⁰ Ухвала слідчого судді Малиновського районного суду м. Одеси від 22 лютого 2013 року у справі № 521/2542/13. Єдиний державний реєстр судових рішень. URL: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/29534263> (дата звернення 25.11.2018)

⁴¹ Ухвала слідчого судді Казанківського районного суду Миколаївської області від 22 січня 2014 року у справі № 478/164/14-к. Єдиний державний реєстр судових рішень. URL: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/46884255> (дата звернення 25.11.2018)

вчинення злочину» та «щойно вчинила злочин», що дає можливість уповноваженим службовим особам виправдовувати свої дії, пов'язані із затриманням осіб, підозрюваних у його вчиненні, **більше, ніж через добу** після вчинення злочину без ухвали слідчого судді, суду.⁴²

ВИСНОВКИ

1. Пункт 2 частини 1 статті 208 викладений не зовсім коректно з логічної та граматичної позицій, оскільки:

- вживає неконкретні прислівники, які утруднюють розуміння смислу статті;
- не містить чітких вказівок на часові рамки здійснення затримання щодо окремих частин вживаного речення з яких одна стосується вказівки очевидців (потерпілого), а друга властивостей певних ознак, що вказують на подію злочину.

2. В узагальненому вигляді відповідно до словникових тлумачень термін «безпосередньо» слід розуміти як такий, що не має проміжних ланок, зовсім близький; найближчий. Термін «щойно» розуміється як: зовсім недавно, тільки що, тільки-тільки.

3. Положення пункту 2 частини 1 статті 208 КПК України, які дають право уповноваженій особі здійснювати затримання особи підозрюваної у вчиненні злочину без ухвали суду стосуються випадків:

- факт вчинення злочину вже відбувся;
- на місці події є постраждала особа (потерпілі) та очевидці, що особисто спостерігали факт злочину;
- після прибуття на місце події уповноваженої особи, одразу або після відповідних пошукових дій потерпілі або очевидці без сумнівів вказують на особу, як таку що вчинила злочин. У випадку якщо цієї особи вже на місці події не має – на підставі того, що вони її знають особисто, у випадку, якщо особа знаходиться в візуальній доступності від місця події – на підставі власних спостережень за подією злочину;
- після прибуття на місце події уповноваженої особи в візуальній доступності від місця події вона спостерігає особу біля якої (в якій), на якій присутні сліди, що не вимагають спеціальних знань для їх виявлення,

⁴² Право на свободу: правові підстави та практика затримання особи / Права людини в Україні 2014. Узагальнена доповідь правозахисних організацій // Інформаційний портал Харківської правозахисної групи. URL: <http://khp.org/index.php?do=print&id=1432292931> (дата звернення 25.11.2018)

(наявність тілесних ушкоджень, знаряддя або предмети злочину, сліди крові, розірваний одяг);

- після прибуття на місце події уповноваженої особи вона під час огляду місця події здійснює переслідування і фізичне затримання особи, на яку вказали очевидці (потерпілі) або візуально спостережні сліди вчинення злочину.

4. Безпосереднє переслідування означає слідування за особою безперервно протягом певного часу, без втрати переслідувачем переслідуваного з поля зору. Не є втратою з поля зору випадки, коли переслідуваний тимчасово ховається у якомусь укритті, у тому числі й у житлі чи іншому володінні особи, але переслідувач знає, що він там перебуває, а переслідуваний усвідомлює, що переслідування його не закінчилося.

5. Термін *«безпосередньо після вчинення...»* не є сталим, а обмежується часом прибуття на місце події у поєднанні з часом на виявлення та спілкування із потерпілим або очевидцями, що можуть вказати на особу, часом на огляд території місця події, часом переслідування, що в залежності від обставин справи дають змогу впевнено стверджувати, що саме ця особа вчинила злочинне діяння

Словосполучення *«щойно вчинила злочин»* є граматичною конструкцією, яка підсилює вираз *«безпосередньо після вчинення...»* і означає, що між виїздом уповноваженої особи на місце злочину, пошуком очевидців, їх вказівкою на підозрювану особу або візуальним спостереження уповноваженою особою слідів на особі, що вчинила злочин, можливим переслідуванням та фактом протиправного діяння має пройти проміжок часу, який в умовах справи є достатнім, щоб впевнено ідентифікувати особу, як таку, що вчинила злочин.

Підтверджують наші висновки й наукові здобутки Шульги О.В., що зазначає у своєму дисертаційному дослідженні наступне:

«З однієї сторони, можна стверджувати, що тлумачення цих понять більшою мірою пов'язане не з конкретним періодом часу, що обчислюється годинами чи хвилинами, а з фактичними обставинами, за яких була виявлена особа. Ці обставини мають бути такими, що дозволяють зробити обґрунтоване припущення щодо прямого, без проміжних ланок та

посередництва кого-, чого-небудь зв'язку між злочином та участю конкретної особи у його вчиненні.⁴³

6. Уповноваженим особам при здійсненні практичних правоохоронних заходів слід запровадити практику відповідно до якої затримання особи без ухвали слідчого судді на підставі п. 2 статті 208 КПК України може відбуватися в рамках розкриття злочинів по так званих «гарячих слідах» термін якого, обмежений 24 годинами. Тобто максимальний строк ознак «безпосередності» та «щойності» можливо обмежити 24 годинами з моменту скоєння злочину.

Список використаних джерел:

1. Баранов А. Момент фактического задержания подозреваемого // Вестник Оренбургского государственного университета. 2006. № 3 URL: <https://goo.gl/Cbf5hD> (дата звернення 19.11.2018)
2. Басиста І.В. Приймання і виконання процесуальних рішень слідчого та стадії досудового розслідування: теоретичні і практичні проблеми: монографія. Львів, 2013. 600 с.
3. Великий тлумачний словник сучасної української мови (з дод. і допов.) / Уклад, і голов, ред. В. Т. Бусел. К.; Ірпінь: ВТФ «Перун», 2005. 1728 с.
4. Всеобщая декларация прав человека, принята и провозглашена в резолюции 217 А (III) Генеральной Ассамблеи: від 10.12.1948 URL: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/995_015 (дата звернення 15.11.2018)
5. Комарницька О.Б., Яновська О.Г. Прокурорський нагляд при затриманні уповноваженою службовою особою. Часопис Академії адвокатури України. 2015. № 4(29). Т. 8. С. 86–93. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Chaau_2015_8_4_8 (дата звернення 16.11.2018)
6. Комментарий к УПК РФ (постатейный) (с последними изменениями и дополнениями на 02.01.2015 г.) URL: <http://zakoniros.ru/?p=12124> (дата звернення 19.11.2018)
7. Конвенція про захист прав і основних свобод людини від 04.11.1950 (ратифікована Законом України від 17.07.1997 № 475/97-ВР) // Офіційний вісник України. 1998. 2006. № 32. С. 270.
8. Кондратюк О. В., Кондратюк Ю. І. Процесуальне оформлення фактичного затримання людини співробітником оперативного підрозділу //

⁴³ Шульга О.В. Затримання уповноваженою службовою особою у кримінальному провадженні. дис. канд. юрид. наук: 12.00.09 НАВС К. 2016. URL: http://elar.naiu.kiev.ua/bitstream/123456789/1429/1/shulga_diser.pdf (дата звернення 18.11.2018)

Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ. 2017. № 1. С. 270–285.

9. Кримінальне процесуальне право України: навч. посібник / за ред. В.Г. Гончаренка, В.А. Колесника. К.: Юстиніан, 2014. 573 с.

10. Кримінальний процес: підручник / за заг. ред. В. В. Коваленка, Л.Д. Удалової, Д. П. Письменного. К.: Центр учб. літ. 2013. 544 с.

11. Кримінальний процесуальний кодекс України: Закон України від 13.04.2012 № 4651-VI / Верховна Рада України. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/4651-17> (дата звернення 16.11.2018)

12. Кримінальний процесуальний кодекс України: Науково-практичний коментар. У 2 т. Том 1 / О.М. Бандурка, Є.М. Блажівський, Є.П. Бурдоль та ін.; за заг. ред. В.Я. Тація, В.П. Пшонки, А.В. Портнова. Х. : Право. 2012. 768 с.

13. Кримінальний процесуальний кодекс України: науково-практичний коментар / за заг. ред. В. Г. Гончаренка, В. Т. Нора, М. Є. Шумила. К.: Юстиніан. 2012. 1224 с.

14. Лобойко Л. М. Кримінальний процес: підручник. К.: Істина, 2014. 432 с.

15. Макаренко Є. І. Щодо сутності затримання підозрюваного за новим Кримінальним процесуальним кодексом України // Право і суспільство. 2013. № 3. С. 126–134.

16. Меживой В.П. Щодо правомірного затримання осіб. Питання застосування нового КПК України // Вісник Кримінологічної асоціації України. 2013. № 3. С. 207–218.

17. Меживой В. П., Меживой О. В. Актуальні питання затримання осіб за новим КПК України. URL: <http://www.corp-lguvd.lg.ua/d130106.html> (дата звернення 19.11.2018)

18. Мельниченко А.В. Забезпечення прав особи на досудовому розслідуванні : дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.09 / МВС України. К. НАВС. 2018. 294 с.

19. Мельниченко А.В. Основні аспекти порушення прав особи під час здійснення затримання // Вісник кримінального судочинства. 2016. № 3. С. 170–177.

20. Назаров В.В. Проблемні питання застосування затримання у кримінальному провадженні // Науковий вісник Інституту міжнародних відносин. – 2010. – Т. 2. – № 2. – С. 67–70.

21. Науково-практичний коментар Кримінального кодексу України; за ред. М.І. Мельника, М.І. Хавронюка. 7-ме вид., переробл. та допов. К.: Юридична думка. 2010. 1288 с.

22. Право на свободу: правові підстави та практика затримання особи / Права людини в Україні 2014. Узагальнена доповідь правозахисних організацій // Інформаційний портал Харківської правозахисної групи. URL: <http://khpg.org/index.php?do=print&id=1432292931> (дата звернення 25.11.2018)

23. Про затвердження Положення про основи організації розкриття злочинів органами внутрішніх справ України: Наказ МВС України від 24.09.2010 № 456. URL: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/z0105-1> (дата звернення 22.11.2018)

24. Про затвердження Положення про основи організації розкриття органами внутрішніх справ України злочинів загальнокримінальної спрямованості: Наказ МВС України від 30.04.2004 № 458. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0814-04> (дата звернення 21.03.2018)

25. Про затвердження Порядку інформування центрів з надання безоплатної вторинної правової допомоги про випадки затримання осіб: Постанова Кабінету Міністрів України від 28.12.2011. № 1363

26. Реалізація нового КПК України у 2013 році (моніторинговий звіт)/ [О. А. Банчук, І. О. Дмитрієва, З. М. Саїдова та ін.]. К.: ФОП Москаленко. 2013. 40 с.

27. Резолюція Генеральної Асамблеї ООН: Звід принципів захисту всіх осіб, що піддаються затриманню чи ув'язненню в якій би то не було формі: від 09.12.1988 № 43/173 URL: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/995_206 (дата звернення 15.11.2018)

28. Рішення Слов'янського міськрайонного суду Донецької області від 26 серп. 2016 р. Справа № 243/6813/16-к. Єдиний державний реєстр судових рішень. URL: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/59993349> (дата звернення 19.11.2018)

29. Рыжаков А.П. Необходимый для заключения под стражу уровень подозрения в совершении преступления // Советник юриста. 2010. № 8. С. 15-25

30. Сімонович Д. В. Європейські стандарти забезпечення прав людини у досудових стадіях кримінального процесу України: монографія. Х.: НикаНова, 2011. 272 с.

31. Словник української мови. У 20-ти т. / Український мовно-інформаційний фонд НАН України; за ред. В. М. Русанівського. Київ: Наукова думка. 2010. Т.1. А Б. 911 с.

32. Словник української мови: в 11 тт. / АН УРСР. Інститут мовознавства; за ред. І. К. Білодіда. К.: Наукова думка, 1970-1980. Т. 1. С. 141

33. Смирнов А.В. Комментарий к Уголовно-процессуальному кодексу Российской Федерации. Постатейный. 3-е изд., перераб. и доп. М.: КНОРУС, 2007. 992 с.

34. Татаров О.Ю. Кайданки на камеру: тенденція до проведення затримань без ухвали слідчого судді становить загрозу правам особи. Закон і бізнес. 2016. № 18 (1264). URL: <http://zib.com.ua/ua/print/123397-tendenciya-do-provedennya-zatriman-bez-uhvali-slidchogo-sudd.html> (дата звернення 19.11.2018)

35. Тітко І. А. Оцінні поняття у кримінально-процесуальному праві України: монографія. Х.: Право. 2010. 216 с.

36. Ухвала слідчого судді Казанківського районного суду Миколаївської області від 22 січня 2014 року у справі № 478/164/14-к. Єдиний державний реєстр судових рішень. URL: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/46884255> (дата звернення 25.11.2018)

37. Ухвала слідчого судді Малиновського районного суду м. Одеси від 22 лютого 2013 року у справі № 521/2542/13. Єдиний державний реєстр судових рішень. URL: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/29534263> (дата звернення 25.11.2018)

38. Фаринник В. И. Задержание лица в аспекте соблюдения международных стандартов и практики европейского суда по правам человека // Право и Политика: науч.-метод. журн. (Киргизская Республика). 2016. № 3. С. 63-69.

39. Фаринник В.І. Затримання особи як захід забезпечення кримінального провадження: проблеми правозастосування. Кримінальний процес: сучасний вимір та перспективні тенденції: 1-й Харк. кримінал. процес. полілог: присвяч. 50-річчю каф. кримінал. процесу Нац. юрид. ун-ту ім. Ярослава Мудрого та 85-річчю від дня народж. д-ра юрид. наук, проф., акад. НАПрН України Ю.М. Грошевого (м. Харків, 16 груд. 2016 р.). Харків: Право. 2017. С. 222-231.

40. Шаркова А. Необхідність законодавчого визначення понять «безпосередньо» та «щойно» при вирішенні питання про затримання особи в порядку статті 208 КПК України // Історико-правовий часопис. 2015. № 1. С. 182-185. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/ipch_2015_1_38 (дата звернення 19.11.2018)

41. Шульга О.В. Встановлення змісту понять «безпосередньо» та «щойно» при вирішенні питання про затримання особи, підозрюваної у вчиненні злочину // Українська мова в юриспруденції: стан, проблеми, перспективи: матеріали X Всеукр. наук.-практ. конф. (Київ, 28 листоп. 2014 р.). К.: Нац. акад. внутр. справ, 2014. С. 24.

42. Шульга О.В. Затримання уповноваженою службовою особою у кримінальному провадженні. дис. канд. юрид. наук: 12.00.09 НАВС К. 2016. URL: http://elar.naiu.kiev.ua/bitstream/123456789/1429/1/shulga_diser.pdf (дата звернення 18.11.2018)

ПРОТОКОЛ
прийняття заяви про вчинене кримінальне правопорушення
або таке, що готується

(місце складання)

(дата та час складання)

(слідчий, прокурор, інша посадова особа, уповноважена на прийняття та реєстрацію заяв і повідомлень про кримінальні правопорушення, найменування органу поліції, прізвище, ініціали)
у присутності осіб:

(їх прізвища, імена, по батькові, дати народження та місця проживання)

_____,
з дотриманням вимог статей 60, 104, 214 Кримінального процесуального кодексу України прийняв усну заяву від

(прізвище, ім'я, по батькові, рік народження, посада,

місце роботи і проживання заявника, контактний телефон,

документ, що посвідчує особу)

про _____

(кримінальне правопорушення)

Гр. _____ попереджений про кримінальну відповідальність
(прізвище, ініціали заявника)
згідно зі статтею 383 Кримінального кодексу України за завідомо неправдиве повідомлення про вчинення злочину.

(підпис заявника)

Гр. _____ роз'яснено права заявника відповідно до
(прізвище, ініціали заявника)

ст. 60 КПК України, а саме про те, що він (вона) має право:

- отримати від органу, до якого він (вона) подав(ла) заяву, документ, що підтверджує її прийняття і реєстрацію;
- подавати на підтвердження своєї заяви речі і документи;
- отримати інформацію про закінчення досудового розслідування.

(підпис заявника)

Гр. _____ заявив (ла):
(прізвище, ініціали)

1. Обставини (дата, час, місце): _____

2. Яку матеріальну шкоду завдано протиправними діями, на яку суму, яким способом злочинці заволоділи майном (проникнення в житло чи інше приміщення, напад, вимагання, обман чи зловживання довірою); якщо проникнення, то яким шляхом (злам запірних пристроїв, підбір ключа, виставлення вікна, через кватирку, іншим способом); яке майно викрадено, де воно знаходилося, наявність документів, які підтверджують право власності на втрачене (пошкоджене) майно, його вартість, прикмети, коли і де придбано:

3. Чи застосовувалося фізичне насильство або погроза його застосування, у чому це конкретно проявлялось, які предмети (ніж, пістолет, газовий балончик, палиця тощо) використовувалися під час нападу; якщо було вимагання майна чи права на нього або вчинення будь-яких дій майнового характеру з погрозою застосування насильства, заподіяння тілесних ушкоджень, пошкодження майна тощо, то в чому конкретно проявлялися ці дії:

4. Чи заподіяно кому-небудь тілесні ушкодження, до якого закладу охорони здоров'я звертався (лася), його місцезнаходження, чи перебував (ла) на стаціонарному або амбулаторному лікуванні:

5. Обставини вчинення кримінального правопорушення, які можуть свідчити про мотиви нетерпимості (расова, національна належність, релігія чи переконання тощо):

6. Чи бачив (ла) особу, яка вчинила кримінальне правопорушення, чи може її впізнати, за якими прикметами:

7. Чи підозрюється хтось у вчиненні кримінального правопорушення (якщо так, то вказати, з якої причини, а також відомості про цю особу):

8. Чи були очевидці вчинення кримінального правопорушення, що відомо про них:

Заявником зазначено: _____
(власноруч написати про ознайомлення та правильність викладених даних)

_____ (підпис) (ініціали, прізвище заявника)

Заяву прийняв:

(слідчий, інша посадова особа органу поліції, уповноважена на прийняття та реєстрацію заяв і повідомлень про кримінальні правопорушення та інші події, посада, підпис, прізвище, ініціали)

«___» _____ 20__ року__

ПРОТОКОЛ ОГЛЯДУ
місця події

Місто (сел.) _____

« ____ » _____ 20 року

Огляд почато о « ____ » год. « ____ » хв.

Огляд закінчено о « ____ » год. « ____ » хв.

(слідчий, прокурор, інша посадова особа, уповноважена на прийняття та реєстрацію заяв і повідомлень про кримінальні правопорушення; найменування органу поліції, прізвище, ініціали)

відповідно до ст. 104, 105, 106, 234, 237, 223 КПК України
в присутності понятих:

1) _____
(прізвище, ім'я, по батькові, дата народження, місце проживання, особистий підпис)

2) _____
(прізвище, ім'я, по батькові, дата народження, місце проживання, особистий підпис)

яким відповідно до ст. 11, 13, 15, 223 КПК України роз'яснено їхні права й обов'язки;

за участю потерпілого: _____
(прізвище, ім'я, по батькові, дата народження, місце проживання, особистий підпис)

якому відповідно до ч. 1, 2 ст. 56, ст. 57 КПК України роз'яснено його права й обов'язки;

за участю підозрюваного: _____
(прізвище, ім'я, по батькові, дата народження, місце проживання, особистий підпис)

якому відповідно до ч. 3, 5, 6, 7 ст. 42 КПК України роз'яснено його права й обов'язки;

за участю захисника: _____
(прізвище, ім'я, по батькові, дата народження, місце проживання, особистий підпис)

якому відповідно ст. 46, 47 КПК України роз'яснено його права і обов'язки;

за участю представника: _____
(прізвище, ім'я, по батькові, дата народження, місце проживання, особистий підпис)

якому відповідно до ч. 5 ст. 44, ч. 4 ст. 58, ч. 2 ст. 59 КПК України роз'яснено його права і обов'язки;

за участю спеціаліста: _____
(прізвище, ім'я, по батькові, посада, особистий підпис)

якому відповідно до ч. 4, 5 ст. 71 КПК України роз'яснено його права й обов'язки;

за участю інших учасників: _____
(прізвище, ім'я, по батькові, посада, особистий підпис)

за участю власника (користувача) приміщення чи іншого володіння особи

(прізвище, ім'я, по батькові, місце проживання, особистий підпис)

Перед початком огляду зазначеним вище особам роз'яснено їхнє право бути присутніми при всіх діях, які проводяться в процесі огляду, робити зауваження, що підлягають занесенню до протоколу. Особам, які беруть участь у проведенні огляду, також роз'яснено вимоги ч. 3 ст. 66 КПК України про їх обов'язок не розголошувати відомості щодо проведеної процесуальної дії, а також про застосування технічних засобів фіксації, умови та порядок їх використання:

(підпис осіб, які беруть участь у проведенні огляду)

Під час огляду застосовано технічні засоби: _____

(вказується застосування фото-, відеозйомки, інших технічних та спеціальних засобів, їх найменування, параметри)

Фотоапарат, відеокамера, носії інформації, на які здійснюється запис:

Огляд проводиться: _____

(вказуються погодні умови, освітлення, температура повітря, інші необхідні дані)

Погодні умови - ясно, сонячно, похмуро, туман - без опадів, дощ, снігопад - температура повітря	
Пора доби світла, темна, сутінки	
Освітлення міське електроосвітлення (зазначити ліхтарі, що не функціонують, світло вікон будинків, інші джерела світла; не освітлюється)	

(огляд необхідно проводити зліва направо, зверху донизу. В першу чергу проводиться огляд місця проникнення ззовні приміщення. У подальшому огляд здійснюється від входу у приміщення. Якщо в будівлі декілька приміщень, починати огляд необхідно зліва направо. Окремо описується місце проникнення. Вказується адреса житла чи іншого володіння особи та детально описується чіткими і загальнозрозумілими фразами загальна обстановка на місці події, всі предмети і сліди в тій послідовності, в якій вони досліджувались, якими технічними засобами вони виявлені і зафіксовані, які зміни обстановки проведено в ході динамічного огляду. Якщо сліди або предмет оглядався повторно, результати кожного огляду описуються окремо. Якщо після закінчення огляду виникла потреба щось додатково оглянути, результат описується в кінці протоколу, робити дописки або виправлення в тексті категорично заборонено. Спеціальні терміни, названі спеціалістом, пишуться дослівно, але, як правило, повинні роз'яснюватись. В описовій частині протоколу описується обстановка місця події, вказується взаємне розташування основних об'єктів і речових доказів, описуються виявлені сліди й інші об'єкти: їхній зовнішній вигляд, розмір, колір, номерний знак, напис, матеріал, з якого виготовлені, інші індивідуальні ознаки. При описі обстановки слідчий завжди повинен виходити з того, що в подальшому може виникнути необхідність у реконструкції обстановки місця події, й що це буде можливим лише у випадку якісного складання протоколу. **Неприпустимо вживати в протоколі невизначені слова й вираження типу «поблизу», «поруч», «біля» або робити в ньому якісь припущення).**

Проведеним оглядом встановлено:**Адреса:**

(вказати місто, вулицю, номер будинку, номер корпусу; номер під'їзду, номер квартири, інше)

Підходи – дорога; прибудинковий майданчик; місце під'їзду автомобіля (заасфальтований, ґрунтовий; бетонний; тротуарна плитка; кам'яний; пісочний; засаджений газоном; інше)

Схема перехрестя і площ – хрестоподібний; Т-подібний; Х-подібний; У-подібний; багатобічний; площа

Дорога – проїжджа частина; земляне полотно; дорожнє полотно; смуга відведення; узбіччя; обріз; осьова лінія дороги

Профіль вулиці – проїжджа частина (дорожнє покриття); смуга зелених насаджень; тротуар; газон

Елементи вулиці – ширина вулиці; ширина тротуару; ширина проїжджої частини; ширина трамвайної колії; посадочний майданчик; центр перехрестя; острівця безпеки, осьова лінія

Житловий будинок – дім-дача з мансардою; цегляний житловий будинок; багатоповерховий панельний (секційний) житловий будинок; панельний (односекційний) житловий будинок

(вказати, скільки поверхів у будинку та на якому поверсі проводиться огляд)

Сходи і ліфт – зовнішні сталеві пожежні сходи; ліфт; горищна драбина; двомаршеві сходи з дрібно розмічених залізобетонних елементів; дерев'яні сходи; сходовий майданчик

Двері (вхідні тамбура; квартири; торговельного центру; супермаркету; магазину; літнього кафе; кіоску (торгівельного намету); одностулкові або двостулкові; матеріал (металеві; дерев'яні; металопластикові; ДВП; ДСП) інше)

Дверні ручки (ручка-скоба на планці, обертова Г-подібна ручка, обертова ручка-кнопка, інші)

Дверні прилади (перекидний врізаний шпінгалет; шпінгалет-засувка; поперечна засувка з круглим стрижнем; поперечна засувка з плоским стрижнем та кільцем для замка; заставний крічок на планках; поперечний пробій; дверний запобіжний ланцюжок; запір на штанга; напівшарнірна звичайна петля; напівшарнірна кутова петля; петля «стрілою»)

(вказуються сліди, пошкодження, характер та механізм слідоутворення)

Замок: врізний (врізний циліндровий замок; меблевий сувальний замок; врізний сувальний замок із рігелним засовом та фіксатором, що регулюється; врізний сувальний замок із важелем для відводу клямки ключем); **накладний** (циліндровий двообертовий замок із косою клямкою; циліндричний напівобертовий замок; сувальний двообертовий замок; скриньовий сувальний замок; універсальний меблевий циліндричний прирізний замок); **навісний** (сувальний двообертовий замок; безсувальний безпружинний замок із дужкою, що знімається; пружинний замок; циліндричний автоматичний висячий замок; висячий контрольний замок; безсувальний замок; висячі замки без ключа з чотиризначним літерним (зліва) та трьохзначним цифровим (справа) кодом; гвинтовий замок)

(вказуються сліди, пошкодження, характер та механізм слідоутворення)

Кількість кімнат у будинку або приміщенні торговельного центру, супермаркету; магазину; літнього кафе; кіоску (торгівельного намету):

(перерахувати та пронумерувати, вказати розміри в метрах, квадратних метрах)

Коридор – порожній або мебльований (універсально-розбірний комбінований шафа з відділеннями різного призначення ____ шт., розмір ____; шафа для плаття і білизни ____ шт., розмір ____; трельяж ____ шт., розмір ____; вішалка ____ шт., розмір ____; дзеркало ____ шт., розмір ____; електроприлади ____ шт., розмір; інше)

(перерахувати та вказати розташування даних предметів один до одного, вказати їх розміри)

Зазначити покриття підлоги (дерев'яна; бетонна; лінолеум; ПХВ плитка; керамічна плитка; ламінат; паркет; ковролін; килим; килимові доріжки; інше)

Обстановка: не порушена; порушена (в чому виражається):

Ванна кімната – порожня або мебльована, перерахувати санітарно-технічне устаткування (умивальник ____ шт., розмір ____; ванна (душова кабіна) із змішувачем ____ шт., розмір ____; пральна машина ____ шт., розмір ____; швидкодіюча газова (електро-) водонагрівальна колонка ____ шт., розмір ____; унітаз з низько (високо) розташованим бачком ____ шт., розмір ____; навісна шафа (полка) для особистого приладдя ____ шт., розмір ____; дзеркало ____ шт., розмір ____; електроприлади ____ шт., розмір ____; інше)

(перерахувати та вказати розташування даних предметів один до одного, вказати їх розміри)

Зазначити покриття підлоги (дерев'яна; бетонна; лінолеум; ПХВ плитка; керамічна плитка; ламінат; паркет; ковролін; килим; килимові доріжки; інше)

Обстановка: не порушена; порушена (в чому виражається):

Кухонна кімната – порожня або мебльована (стілець з напівм'яким сидінням і жорсткою спинкою ____ шт., розмір ____; кухонний куточок з вбудованими шафами ____ шт., розмір ____; кухонний стіл-буфет ____ шт., розмір ____; складний стіл ____ шт., розмір ____; підлогова кухонна шафа ____ шт., розмір ____; навісна кухонна шафа ____ шт., розмір ____; умивальник ____ шт., розмір ____; холодильник ____ шт., розмір ____; електро- (газова) плитка із закритим (відкритим) нагрівальним елементом ____ шт., розмір ____; швидкодіюча газова (електро) водонагрівальна колонка ____ шт., розмір ____; пральна машина ____ шт., розмір ____; кухонні електроприлади ____ шт., розмір ____; кухонне приладдя ____ шт., розмір ____; інше)

(перерахувати та вказати розташування даних предметів один до одного, вказати їх розміри)

Зазначити покриття підлоги (дерев'яна; бетонна; лінолеум; ПВХ плитка; керамічна плитка; ламінат; паркет; ковролін; килим; килимові доріжки; інше)

Обстановка: не порушена; порушена (в чому виражається):

Кімната № 1 – порожня або мебльована (крісло _____ шт., розмір _____; крісло-ліжка _____ шт., розмір _____; табурет _____ шт., розмір _____; стілець з напівм'яким сидінням і жорсткою спинкою _____ шт., розмір _____; письмовий стіл _____ шт., розмір _____; розсувний стіл _____ шт., розмір _____; складний стіл _____ шт., розмір _____; ліжка _____ шт., розмір _____; матрац _____ шт., розмір _____; диван _____ шт., розмір _____; металеве, дерев'яне односпальне (двоспальне) ліжка _____ шт., розмір _____; прикроватьна тумбочка _____ шт., розмір _____; шезлонг _____ шт., розмір _____; туалетний столик _____ шт., розмір _____; універсально-розбірна комбінована шафа з відділеннями різного призначення _____ шт., розмір _____; шафа для плаття і білизни _____ шт., розмір _____; трельяж _____ шт., розмір _____; дзеркало _____ шт., розмір _____; електроприлади _____ шт., розмір _____; інше)

(перерахувати та вказати розташування даних предметів один до одного, вказати їх розміри)

Зазначити покриття підлоги (дерев'яна; бетонна; лінолеум; ПВХ плитка; керамічна плитка; ламінат; паркет; ковролін; килим; килимові доріжки; інше)

Обстановка: не порушена; порушена (в чому виражається):

Кімната № 2 – порожня або мебльована (крісло _____ шт., розмір _____; крісло-ліжка _____ шт., розмір _____; табурет _____ шт., розмір _____; стілець з напівм'яким сидінням і жорсткою спинкою _____ шт., розмір _____; письмовий стіл _____ шт., розмір _____; розсувний стіл _____ шт., розмір _____; складний стіл _____ шт., розмір _____; ліжка _____ шт., розмір _____; матрац _____ шт., розмір _____; диван _____ шт., розмір _____; металеве, дерев'яне односпальне (двоспальне) ліжка _____ шт., розмір _____; прикроватьна тумбочка _____ шт., розмір _____; шезлонг _____ шт., розмір _____; туалетний столик _____ шт., розмір _____; універсально-розбірна комбінована шафа з відділеннями різного призначення _____ шт., розмір _____; шафа для плаття і білизни _____ шт., розмір _____)

_____ ; трельяж _____ шт., розмір _____ ; дзеркало _____ шт., розмір _____ ; електроприлади _____ шт., розмір _____ ; інше)

(перерахувати та вказати розташування даних предметів один до одного, вказати їх розміри)

Зазначити покриття підлоги (дерев'яна; бетонна; лінолеум; ПВХ плитка; керамічна плитка; ламінат; паркет; ковролін; килим; килимові доріжки; інше)

Обстановка: не порушена; порушена (в чому виражається):

Кімната № 3 – порожня або мебльована (крісло _____ шт., розмір _____ ; крісло-ліжко _____ шт., розмір _____ ; табурет _____ шт., розмір _____ ; стілець з напівм'яким сидінням і жорсткою спинкою _____ шт., розмір _____ ; письмовий стіл _____ шт., розмір _____ ; розсувний стіл _____ шт., розмір _____ ; складний стіл _____ шт., розмір _____ ; ліжко _____ шт., розмір _____ ; матрац _____ шт., розмір _____ ; диван _____ шт., розмір _____ ; металеве, дерев'яне односпальне (двоспальне) ліжко _____ шт., розмір _____ ; прикроватьна тумбочка _____ шт., розмір _____ ; шезлонг _____ шт., розмір _____ ; туалетний столик _____ шт., розмір _____ ; універсально-розбірна комбінована шафа з відділеннями різного призначення _____ шт., розмір _____ ; шафа для плаття і білизни _____ шт., розмір _____ ; трельяж _____ шт., розмір _____ ; дзеркало _____ шт., розмір _____ ; електроприлади _____ шт., розмір _____ ; інше)

(перерахувати та вказати розташування даних предметів один до одного та вказати їх розміри)

Зазначити покриття підлоги (дерев'яна; бетонна; лінолеум; ПВХ плитка; керамічна плитка; ламінат; паркет; ковролін; килим; килимові доріжки; інше)

Обстановка: не порушена; порушена (в чому виражається):

Віконні і дверні балконні прилади:

Дерев'яні (металопластикові) віконні і дверні балконні палітурки (віконні – двостулкова; одностулкова; тристулкова (для житлових будинків); двостулкова з нерівними стулками; тристулкова (для громадських будівель); дверні балконні прилади – однопільна (для житлових будинків); двопільна (для громадських будівель)); віконний вітровий гачок на тумбі; віконний дротяний гачок; віконні ручки (Т-подібна; скоба);

віконні клямки;
 віконна засувка;
 розсувний шпінгалет;
 фрамужний прилад з шнуром і блоками

(вказуються сліди, пошкодження, характер та механізм слідоутворення)

Вікно кімнати № _____ (загратовані (прості; фігурні); ролети (механічні; автоматичні); москітна сітка; інше)

(вказуються сліди, пошкодження, характер та механізм слідоутворення)

Вікно складається (глуха фрамуга; бічна накладка фрамуги; накладка кватирки; відлив кватирки; укіс віконного отвору; бічне обв'язування стулки; міжпалітурний бічний укіс віконного отвору; підвіконна дошка; ніша для радіатора; губка (нащипинник); нижнє обв'язування фрамуги; чверть в цегельній кладці отвору; верхнє обв'язування палітурки; стулка, що відкривається; віконна ручка; віконна коробка; перемичка віконного отвору)

Віконні предмети інтер'єру (жалюзі; штори; порт'єри; сонцезахисна плівка; гардина; завіска; інше)

Інші приміщення:

(перерахувати та вказати розташування даних предметів один до одного, зазначити їх розміри)

Під час огляду виявлено та вилучено:

(вказується, що та в якій послідовності виявлено і яким чином вилучено та опечатано)

Об'єкти, предмети (фрагменти, речі, ґрунт, документи, цінності, грошові кошти та інше)	
Сліди пальців рук (вказується місце розташування, із зазначенням розмірних характеристик)	

(відстань від того чи іншого об'єкта); поверхня, на якій виявлено та вилучено сліди; методи та способи виявлення і вилучення; матеріал, на який вилучається слід (дактоплівка, липка стрічка, з об'єктом-носієм тощо); з обов'язковим зазначенням реактивів, порошоків та реагентів, за допомогою яких вилучається слідова інформація; вид пензлика (магнітний, флейцовий та ін.); тип, вид, форма, роз- мір та кількість слідів; спосіб пакування та опечатування)	
Сліди низу взуття (вказується місце розташування, із зазначенням розмірних характеристик (відстань від того чи іншого об'єкта); поверхня, на якій виявлено та вилучено сліди; методи та способи виявлення та вилучення: матеріал, на який вилучається слід (дактоплівка, липка стрічка, з об'єктом-носієм тощо); з обов'язковим зазначенням реактивів, порошоків та реагентів, за допомогою яких вилучається слідова інформація; тип, вид, форма, розмір (загальна довжина, найбільша / най- менша ширина), кількість слідів; схематичне відображення сліду та/або слідової доріжки; спосіб пакування та опечатування).	
Сліди транспортних засобів (вказується місце розташування, із зазначенням розмірних характеристик бази автомобіля, шин; поверхня, на якій виявлено та вилучено слід; методи та способи виявлення та вилучення; з обов'язковим зазначенням матеріалу, за допомогою якого вилучається слідова інформація; тип, вид, форма, розмір та кількість слідів; схематичне відображення у протоколі, спосіб пакування та опечатування)	
Сліди знарядь зламу (вказується місце розташування, із зазначенням розмірних характеристик (відстань від того чи іншого об'єкта); поверхня, на якій виявлено та вилучено слід; методи та способи виявлення і вилучення; з обов'язковим зазначенням матеріалу, за допомогою якого вилучається слідова інформація (зліпкові маси, об'єкт-носії, інформаційний носій); тип, вид, форма, розмір (загальна довжина, найбільша ширина, найменша ширина) та кількість слідів; спосіб пакування та опечатування)	
Сліди речовин бурого кольору (вказується місце, поверхня, на якій виявлено слід; методи та способи виявлення і вилучення; з об'єктовим зазначенням матеріалу, за допомогою якого вилучається слідова інформація; тип, вид, форма, розмір та кількість слідів; спосіб пакування та опечатування)	
Мікрооб'єкти, волокна (вказується місце виявлення та вилучення об'єкта; розмірні характеристики; способи та	

методи вилучення; кількість слідів; спосіб пакування та опечатування)	
Сліди біологічного походження (епітеліальні клітини, волосся, піт, слина тощо) (вказується місце, поверхня, на якій виявлено слід; методи та способи виявлення і вилучення; матеріал, на який вилучається слід; тип, вид, форма, розмір та кількість слідів; спосіб пакування та опечатування)	
Інші сліди	

До протоколу огляду додаються:

(план (схематичний чи масштабний); схема місцевості; схема огляду місця події; схема доріжки слідів; схема сліду низу взуття; схема сліду знаряддя зламу; інше)

(носії комп'ютерної інформації та інші матеріали, які пояснюють зміст протоколу)

Протокол прочитано, записано

(зауваження учасників огляду)

Учасники:

1. _____ / _____ /

2. _____ / _____ /

3. _____ / _____ /

4. _____ / _____ /

5. _____ / _____ /

6. _____ / _____ /

Поняті:

1. _____ / _____ /

2. _____ / _____ /

Огляд провів: _____ / _____ /

Копія:
прокурору _____
(назва органу прокуратури)

ПРОТОКОЛ
затримання особи, підозрюваної у вчиненні злочину

Місто (сел.) _____ « ____ » _____ 20 ____ року

(слідчий, посада, найменування органу, ініціали, прізвище)

« ____ » _____ 20 ____ року о _____ годині _____ хвилин,

(місце затримання)

у присутності осіб:

(їх прізвище, ім'я, по батькові, дата народження та місце проживання)

яким заздалегідь повідомлено про застосування технічних засобів фіксації,
умови та порядок їх використання: _____

(характеристики технічних засобів фіксації та носіїв інформації, які
застосовуються) _____

при проведенні процесуальної дії, підписи осіб)

відповідно до ст. ст. 40, 104, 131, 132, 208-211, 213 КПК України затримав
особу, підозрювану у вчиненні злочину _____

(прізвище, ім'я та по батькові, місце і дата народження, громадянство, сімейний стан, місце роботи, посада,

відомості про судимість)

Підстави затримання:

1) якщо цю особу застали під час вчинення злочину або замаху на
його вчинення;

2) якщо безпосередньо після вчинення злочину очевидець, в тому
числі потерпілий, або сукупність очевидних ознак на тілі, одязі чи місці події
вказують на те, що саме ця особа щойно вчинила злочин.

(необхідне підкреслити)

(навести конкретні факти й відомості)

Затриманому _____

(прізвище, ініціали)

згідно з ч. 4 ст. 208 КПК України повідомлено зрозумілою для нього (неї) мовою підстави затримання та у вчиненні якого злочину він (вона) підозрюється, а також роз'яснено, що він (вона) має право: отримувати медичну допомогу, негайно повідомити близьких родичів, членів сім'ї чи інших осіб (за вибором) про своє затримання і місце перебування відповідно до положень ст. 213 КПК України та інші процесуальні права, передбачені КПК України.

Батькам або усиновителям, опікунам, піклувальникам, органам опіки та піклування повідомлено про затримання неповнолітньої особи

(прізвище, ім'я, по батькові, дата народження)

(час, дата та спосіб повідомлення)

Представнику розвідувального органу України

(назва органу, прізвище, ім'я, по батькові)

повідомлено про затримання співробітника кадрового складу
розвідувального органу України

(прізвище, ім'я, по батькові)

при виконанні ним службових обов'язків _____

(час, дата та спосіб повідомлення)

Органу (установі), уповноваженим законом на надання безоплатної правової допомоги повідомлено про затримання

(прізвище, ім'я, по батькові, дата народження)

Крім того, згідно з ч. 3 ст. 42 КПК України затриманому

(прізвище, ініціали)

роз'яснено, що він має право:

1) знати, у вчиненні якого кримінального правопорушення його підозрюють;

2) бути чітко і своєчасно повідомленим про свої права, передбачені КПК України, а також отримати їх роз'яснення у разі необхідності;

3) на першу вимогу мати захисника і побачення з ним до першого допиту з дотриманням умов, що забезпечують конфіденційність спілкування, а також після першого допиту – мати такі побачення без обмеження їх кількості й тривалості; на участь захисника у проведенні допиту та інших процесуальних дій; на відмову від захисника в будь-який момент кримінального провадження; на отримання правової допомоги захисника за

рахунок держави у випадках, передбачених КПК України та/або законом, що регулює надання безоплатної правової допомоги, в тому числі у зв'язку з відсутністю коштів на її оплату;

4) не говорити нічого з приводу підозри проти нього або в будь-який момент відмовитися відповідати на запитання;

5) давати пояснення, показання з приводу підозри чи в будь-який момент відмовитися їх давати;

6) вимагати перевірки обґрунтованості затримання;

7) у разі затримання – на негайне повідомлення членів сім'ї, близьких родичів чи інших осіб про затримання і місце свого перебування згідно з положеннями ст. 213 КПК України;

8) збирати і подавати слідчому, прокурору, слідчому судді докази;

9) брати участь у проведенні процесуальних дій;

10) під час проведення процесуальних дій ставити запитання, подавати свої зауваження та заперечення щодо порядку проведення дій, які заносяться до протоколу;

11) застосовувати з додержанням вимог цього Кодексу технічні засоби при проведенні процесуальних дій, в яких він бере участь. Слідчий, прокурор, слідчий суддя, суд мають право заборонити застосовування технічних засобів при проведенні окремої процесуальної дії чи на певній стадії кримінального провадження з метою нерозголошення відомостей, які містять таємницю, що охороняється законом, чи стосуються інтимного життя особи, про що виноситься вмотивована постанова (ухвала);

12) заявляти клопотання про проведення процесуальних дій, про забезпечення безпеки щодо себе, членів своєї сім'ї, близьких родичів, майна, житла тощо;

13) заявляти відводи;

14) ознайомлюватися з матеріалами досудового розслідування в порядку, передбаченому КПК України, та вимагати відкриття матеріалів згідно зі ст. 290 КПК України;

15) одержувати копії процесуальних документів та письмові повідомлення;

16) оскаржувати рішення, дії та бездіяльність слідчого, прокурора, слідчого судді в порядку, передбаченому КПК України;

17) вимагати відшкодування шкоди, завданої незаконними рішеннями, діями чи бездіяльністю органу, що здійснює оперативно-розшукову діяльність, досудове розслідування, прокуратури або суду, в порядку, визначеному законом, а також відновлення репутації, якщо підозра не підтвердилась;

18) користуватись рідною мовою, отримувати копії процесуальних документів рідною або іншою мовою, якою він володіє, та в разі необхідності користуватися послугами перекладача за рахунок держави.

Згідно з ч. 7 ст. 42 КПК України затриманий

зобов'язаний:

- 1) прибувати за викликом до суду, а в разі неможливості прибути за викликом у призначений строк – заздалегідь повідомити про це суд;
- 2) виконувати обов'язки, покладені на нього рішенням про застосування заходів забезпечення кримінального провадження;
- 3) підкорятися законним вимогам та розпорядженням слідчого, прокурора, слідчого судді, суду.

Ознайомившись з підставами затримання та правами і обов'язками затриманого, підозрюваний _____

(прізвище, ініціали)

пояснив:

(клопотання, заяви чи скарги затриманого, підпис затриманого)

Слідчий _____ на підставі _____
(прізвище, ініціали)

ч. 3 ст. 208 КПК України, із дотриманням правил, передбачених ч. 7 ст. 223 і ст. 236 КПК України, у присутності понятих:

1) _____

(прізвище, ім'я, по батькові, дата народження та місце проживання)

2) _____;

_____;

(прізвище, ім'я, по батькові, дата народження та місце проживання)

здійснив обшук затриманої особи _____,
(прізвище, ініціали)

під час якого було виявлено та вилучено: _____

(вказується перелік вилучених предметів, речей, документів і цінностей з описом їх індивідуальних ознак, _____

а при необхідності – місце та інші обставини їх вилучення)

Зауваження і доповнення до протоколу:

(спосіб ознайомлення, зауваження і доповнення учасників процесуальної дії; прізвище, ініціали, підпис)

З протоколом ознайомлені поняті, яким згідно з вимогами ст. 66 КПК України роз'яснено обов'язок не розголошувати відомості щодо проведеної процесуальної дії:

- 1). _____
(прізвище, ім'я, по батькові) _____
(підпис)
- 2). _____
(прізвище, ім'я, по батькові) _____
(підпис)

У зв'язку з тим, що особа, яка брала участь у проведенні процесуальної дії, відмовилася підписати протокол, їй надано право дати письмові пояснення щодо причин відмови від підписання. Така особа пояснила, що:

(пояснення, підпис)

Факт надання письмових пояснень особи щодо причин відмови підписати протокол засвідчується підписом її захисника (законного представника):

(прізвище, ініціали, підпис)

- Поняті (у випадку відсутності захисника):
1. _____
2. _____

У зв'язку з тим, що особа через фізичні вади або з інших причин не може особисто підписати протокол, ознайомлення її з протоколом здійснюється у присутності захисника (законного представника), який своїм підписом засвідчує зміст протоколу та факт неможливості його підписання особою:

(підпис)

(прізвище, ініціали затриманої особи)

Протокол склав:

(слідчий, посада, найменування органу, підпис, прізвище, ініціали)

Копію протоколу отримав:

(підпис)

(прізвище, ініціали затриманої особи)

ПРОТОКОЛ
пред'явлення особи для впізнання за фотознімками

місто Харків
року

16 березня 2018

Впізнання почато о 14 год. 15 хв.

Впізнання закінчено о 15 год. 40 хв.

Слідчий СВ Індустріального ВП ГУНП в Харківській області майор поліції Сидоров Олег Іванович, розглянувши матеріали досудового розслідування, внесеного до Єдиного реєстру досудових розслідувань № 15815890519900022 від 16 березня 2018 року, в приміщенні Індустріального ВП ГУНП в Харківській області при *природному* освітленні з дотриманням вимог ст. 104, 223, 228, 231 КПК України в присутності осіб, яким роз'яснено вимоги ч. 3 ст. 66 КПК України про їх обов'язок не розголошувати відомості щодо проведеної процесуальної дії:

1) *Петрова Ігоря Сергійовича, мешканця м. Харків, вул. Наукова, буд. 23, кв. 4 (підпис)*

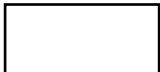
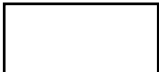
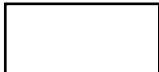
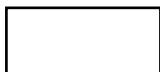
яким заздалегідь повідомлено про застосування технічних засобів фіксації, умови та порядок їх використання: цифрова відеокамера «Sony HDR-CX900E» з флеш-карткою,

у присутності понятих:

1) *Райніної Ірини Вікторівни, мешканки м. Харків, вул. Алтайська, буд. 19 (підпис)*

2) *Колесніченко Тамари Петрівни, мешканки м. Харків, вул. Ботанічна, буд. 34 кв. 183 (підпис)*

яким, відповідно до ст. 11, 13, 15, 66, 223 КПК України, роз'яснено їхні права та обов'язки, провів пред'явлення для впізнання таких прошитих та скріплених печаткою Індустріального ВП ГУНП в Харківській області фотознімків громадян:

Фото № 1	Фото № 2	Фото № 3	Фото № 4
			

Перед пред'явленням особи для впізнання у *потерпілого Петрова Ігоря Сергійовича, 1978 року народження*, попередньо з'ясовано, чи може він упізнати особу, опитано про зовнішній вигляд і прикмети цієї особи, а також прообставини, за яких вона бачила цю особу.

На запитання слідчого про те, чи може він впізнати особу, яка вчинила на нього розбійний напад 16 березня 2018 року, *потерпілий Петров Ігор Сергійович* заявив, що зможе за такими прикметами: *слов'янської національності, на вигляд 25-30 років, худорлявої статури, обличчя овальне, прядка волос окрашена в білий колір, шрам над верхньої губою (підпис)*

Потерпілий *Петров Ігор Сергійович* попереджений про кримінальну відповідальність за дачу завідомо неправдивих показань за ст. 384 КК України.*(підпис)*

На запитання, чи впізнає він когось з осіб, зображених на фотознімках, *Петров Ігор Сергійович* заявив, що на фото № 4 впізнав чоловіка слов'янської національності, який 16 березня 2018 року приблизно о 19 годині на перехресті вулиць Жовтневої та Високої в м. Харкові вчинив на нього розбійний напад.

Ознаки (чи їх сукупність), за якими *Петров Ігор Сергійович* впізнав особу. На фото № 4 потерпілий *Петров Ігор Сергійович* упізнав нападника за його слов'янською національністю, а також вказав на особливі прикмети – *прядка волос білого кольору та шрам над верхньою губою, а саме гр. Соколова Олександра Євгеновича, 1981 р.н.*

З протоколом ознайомлені шляхом особистого прочитання:

Особа, якій пред'являлися фотознімки для впізнання

Петров Ігор Сергійович (підпис)

Учасники:

1. _____ / _____ /
(прізвище, ім'я, по батькові) (підпис)
2. _____ / _____ /
(прізвище, ім'я, по батькові) (підпис)

Поняті:

- 1) *Райніна І.В. (підпис)*
- 2) *Колесніченко Т.П. (підпис)*

Впізнання провів:

Слідчий СВ Індустріального ВП

ГУНП в Харківській області

майор поліції

підпис

О.І. Сидоров

ПРОТОКОЛ
пред'явлення особи для впізнання

Місто (сел.) _____ «__» _____ 20__ року

Впізнання почато о «__» год. «__» хв.

Впізнання закінчено о «__» год. «__» хв.

(слідчий, посада, найменування органу, ініціали, прізвище)

розглянувши матеріали досудового розслідування, внесеного до Єдиного реєстру досудових розслідувань за № _____ від «__» _____ 20__ р., у приміщенні _____

при _____ освітленні з дотриманням вимог ст. 40, 104, 223, 228, 231 КПК України в присутності осіб, яким роз'яснено вимоги ч. 3 ст. 66 КПК України про їх обов'язок не розголошувати відомості щодо проведеної процесуальної дії: _____

(їх прізвище, ім'я, по батькові, дата народження та місце проживання, підпис)

яким заздалегідь повідомлено про застосування технічних засобів фіксації, умови та порядок їх використання: _____

(характеристики технічних засобів фіксації та носіїв інформації, які застосовуються при проведенні цієї процесуальної дії, підписи осіб)

у присутності понятих:

1) _____
(прізвище, ім'я, по батькові, адреса, підпис)

2) _____
(прізвище, ім'я, по батькові, адреса, підпис)

яким відповідно до ст. 11, 13, 15, 66, 223 КПК України роз'яснено їхні права і обов'язки, провів пред'явлення для впізнання таких осіб:

1. _____
(прізвище, ім'я, по батькові, вік, зовнішній вигляд і прикмети)

2. _____

3. _____

4. _____

Перед пред'явленням особи для впізнання у свідка (*потерпілого*) _____ попередньо з'ясовано, чи може він впізнати особу, опитано про зовнішній вигляд і прикмети цієї особи, а також про обставини, за яких він бачив цю особу.

На запитання слідчого свідок (*потерпілий*) _____

Відповів: _____

_____ (підпис)

У відсутності особи, що впізнає, понятим було роз'яснено, що гр-н (-ка)

_____ (обставини, які викликали необхідність пред'явлення для впізнання та засіб, яким здійснювалось впізнання – за візуальним спостереженням або поза візуальним спостереженням)

Після цього слідчим особі, яка пред'являється для впізнання, у відсутності особи, що впізнає, було запропоновано зайняти будь-яке місце серед інших осіб, в числі яких вона пред'являється для впізнання, і вона обрала місце

_____ (вказати місце ліворуч-праворуч: першим, посередині, другим, третім, крайнім праворуч тощо)

Таким чином, особи, які пред'являються для впізнання, були розміщені в такому порядку зліва направо:

1. _____
2. _____
3. _____
4. _____

Після цього в кімнату для впізнання було запрошено особу, що впізнає. Свідок попереджений про кримінальну відповідальність за відмову від дачі показань за ст. 385 КК України і (*потерпілий*) за дачу завідомо неправдивих показань за ст. 384 КК України.

_____ (підпис)

На запитання, чи впізнає він (вона) серед пред'явлених йому осіб

свідок, потерпілий _____
заявив, що _____

Ознаки (чи їх сукупність), за якими особа впізнала особу: _____

З протоколом ознайомлені: _____

(спосіб ознайомлення, зауваження і доповнення учасників процесуальної дії; прізвище, ініціали, підпис)

Особа, яка впізнавала _____ / _____ /

(прізвище, ім'я, по батькові) (підпис)

Особи, які пред'являлися для впізнання:

1. _____ / _____ /

(прізвище, ім'я, по батькові) (підпис)

2. _____ / _____ /

(прізвище, ім'я, по батькові) (підпис)

3. _____ / _____ /

(прізвище, ім'я, по батькові) (підпис)

4. _____ / _____ /

(прізвище, ім'я, по батькові) (підпис)

114

Впізнана особа _____ / _____ /

(прізвище, ім'я, по батькові) (підпис)

Учасники:

1. _____ / _____ /

(прізвище, ім'я, по батькові) (підпис)

2. _____ / _____ /

(прізвище, ім'я, по батькові) (підпис)

Поняті:

1. _____ / _____ /

(прізвище, ім'я, по батькові) (підпис)

2. _____ / _____ /

(прізвище, ім'я, по батькові) (підпис)

Впізнання провів: _____

ПАМ'ЯТКА

про процесуальні права та обов'язки підозрюваного

Підозрюваним є особа, якій у порядку, передбаченому ст. 276-279 КПК України, повідомлено про підозру, яка затримана за підозрою у вчиненні кримінального правопорушення, або особа, щодо якої складено повідомлення про підозру, однак його не вручено їй внаслідок невстановлення місцезнаходження особи, проте вжито заходів для вручення у спосіб, передбачений КПК України для вручення повідомлень.

КОНСТИТУЦІЯ УКРАЇНИ

Стаття 28. Кожен має право на повагу до його гідності

Ніхто не може бути підданий катуванню, жорстокому, нелюдському або такому, що принижує його гідність, поводженню чи покаранню. Жодна людина без її вільної згоди не може бути піддана медичним, науковим чи іншим досліддам.

Стаття 29. Кожна людина має право на свободу та особисту недоторканність.

Ніхто не може бути заарештований або триматися під вартою інакше як за вмотивованим рішенням суду і тільки на підставах та в порядку, встановлених законом.

У разі нагальної необхідності запобігти злочинів чи його припинити уповноважені на те законом органи можуть застосувати тримання особи під вартою як тимчасовий запобіжний захід, обґрунтованість якого протягом сімдесяти двох годин має бути перевірена судом.

Затримана особа негайно звільняється, якщо протягом сімдесяти двох годин з моменту затримання їй не вручено вмотивованого рішення суду про тримання під вартою.

Кожному заарештованому чи затриманому має бути невідкладно повідомлено про мотиви арешту чи затримання, роз'яснено його права та надано можливість з моменту затримання захищати себе особисто та користуватися правовою допомогою захисника.

Кожний затриманий має право у будь-який час оскаржити в суді своє затримання. Про арешт або затримання людини має бути негайно повідомлено родичів заарештованого чи затриманого.

Стаття 55. Права і свободи людини і громадянина захищаються судом

Кожному гарантується право на оскарження в суді рішень, дій чи бездіяльності органів державної влади, органів місцевого самоврядування, посадових і службових осіб.

Кожен має право звертатися за захистом своїх прав до Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини.

Кожен має право після використання всіх національних засобів правового захисту звертатися за захистом своїх прав і свобод до відповідних міжнародних судових установ чи до відповідних органів міжнародних організацій, членом або учасником яких є Україна.

Кожен має право будь-якими не забороненими законом засобами захищати свої права і свободи від порушень і протиправних посягань.

Стаття 56. Кожен має право на відшкодування за рахунок держави чи органів місцевого самоврядування матеріальної та моральної шкоди, завданої незаконними рішеннями, діями чи бездіяльністю органів державної влади, органів місцевого самоврядування, їх посадових і службових осіб при здійсненні ними своїх повноважень.

Стаття 59. Кожен має право на правову допомогу. У випадках, передбачених законом, ця допомога надається безоплатно. Кожен є вільним у виборі захисника своїх прав.

Для забезпечення права на захист від обвинувачення та надання правової допомоги при вирішенні справ у судах та інших державних органах в Україні діє адвокатура.

Стаття 62. Особа вважається невинуватою у вчиненні кримінального правопорушення і не може бути піддана кримінальному покаранню, доки її вину не буде доведено в законному порядку і встановлено обвинувальним вироком суду.

Ніхто не зобов'язаний доводити свою невинуватість у вчиненні кримінального правопорушення.

Обвинувачення не може ґрунтуватися на доказах, одержаних незаконним шляхом, а також на припущеннях. Усі сумніви щодо доведеності вини особи тлумачаться на її користь.

У разі скасування вироку суду як неправосудного держава відшкодовує матеріальну і моральну шкоду, завдану безпідставним засудженням.

Стаття 63. Особа не несе відповідальності за відмову давати показання або пояснення щодо себе, членів сім'ї чи близьких родичів, коло яких визначається законом.

Підозрюваний, обвинувачений чи підсудний має право на захист.

Засуджений користується всіма правами людини і громадянина, за винятком обмежень, які визначені законом і встановлені вироком суду.

Положення про порядок короткочасного затримання осіб, підозрюваних у вчиненні кримінального правопорушення

Стаття 10. Права та обов'язки затриманих

Особи, затримані за підозрінням у вчиненні кримінального правопорушення, мають право:

1. знати, в чому їх підозрюють;

2. вимагати перевірки прокурором правомірності затримання; про заявлену вимогу адміністрація місця тримання затриманих негайно повідомляє прокурора;

3. оскаржити дії особи, яка провадить дізнання, слідчого або прокурора, давати пояснення і заявляти клопотання;

4. звертатися зі скаргами і заявами в державні органи, громадські організації і до службових осіб у порядку, встановленому статтею 13 цього Положення;

5. користуватися своїм одягом і взуттям, а також іншими необхідними предметами і речами, перелік яких визначається Правилами внутрішнього розпорядку в місцях тримання затриманих.

Особи, затримані за підозрінням у вчиненні кримінального правопорушення, зобов'язані додержуватися вимог цього Положення і Правил внутрішнього розпорядку в місцях тримання затриманих.

ЗАКОН УКРАЇНИ «ПРО ПОПЕРЕДНЄ УВ'ЯЗНЕННЯ»

Стаття 9. Права осіб, взятих під варту

Особи, взяті під варту, мають право:

- на захист своїх прав та інтересів особисто або за допомогою захисника з моменту затримання або взяття під варту, а також на повідомлення під час взяття під варту підстав та мотивів взяття під варту, оскаржувати їх у суді, отримати в друкованому вигляді роз'яснення положень статей 28, 29, 55, 56, 59, 62 та 63 Конституції України, цієї статті та інших прав затриманих або взятих під варту, встановлених законом, у тому числі права здійснювати захист своїх прав та інтересів особисто або за допомогою захисника з моменту затримання або арешту (взяття під варту) особи, права відмовитися від надання будь-яких пояснень або свідчень до прибуття захисника,

- знайомитися з правилами тримання під вартою;

- на щоденну прогулянку тривалістю одна година. Вагітним жінкам і жінкам, які мають при собі дітей, неповнолітнім, а також хворим з дозволу лікаря та за їх згодою тривалість щоденної прогулянки встановлюється до двох годин;

- одержувати передачі або посилки та грошові перекази і передачі;

- купувати протягом місяця за безготівковим розрахунком продукти харчування і предмети першої необхідності на суму до одного мінімального розміру заробітної плати та без обмежень письмове приладдя, газети, книги через торговельну мережу на замовлення;

- користуватися власним одягом і взуттям, мати при собі документи і записи, що стосуються кримінального провадження;

- користуватися телевізорами, одержаними від родичів або інших осіб, настільними іграми, газетами і книгами з бібліотеки місця попереднього ув'язнення та придбаними через торговельну мережу;

- на душпастирську опіку, що здійснюється священнослужителями (капеланами);
- відправляти в індивідуальному порядку релігійні обряди і користуватися релігійною літературою та властивими їм віруванню предметами релігійного культу, виготовленими з малоцінних матеріалів, якщо при цьому не порушується встановлений у місцях попереднього ув'язнення порядок, а також не обмежуються права інших осіб;
- на восьмигодинний сон в нічний час, під час якого не допускається залучення до участі в процесуальних та інших діях, за винятком невідкладних випадків;
- звертатись із скаргами, заявами та листами до Європейського суду з прав людини, а також відповідних органів міжнародних організацій, членом або учасником яких Україна, до уповноважених осіб таких міжнародних організацій, державних органів і службових осіб у порядку, встановленому ст. 13 Закону України «Про попереднє ув'язнення».

Взяті під варту жінки вправі мати при собі дітей віком до трьох років.

Взяті під варту молоді громадяни (віком від 14 до 35 років) мають право на отримання психолого-педагогічної допомоги від спеціалістів центрів соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді.

Осіб, які відбувають покарання у місцях позбавлення волі, в разі обрання щодо них запобіжного заходу у вигляді тримання під вартою у зв'язку з іншим кримінальним провадженням або в разі прийняття рішення про тимчасову видачу іншій державі, тримають відповідно до правил, установлених цим Законом.

Одержання цими особами посилок і передач, а так само купівля ними продуктів харчування і предметів першої необхідності здійснюються в порядку, встановленому Кримінально-виконавчим кодексом України для рівня безпеки виправної колонії, призначеного їм центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері виконання кримінальних покарань.

Перелік продуктів харчування і предметів першої необхідності, які забороняється передавати особам, взятим під варту, встановлюється центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері виконання кримінальних покарань, Міністерством оборони України.

Стаття 10. Обов'язки осіб, взятих під варту

Особи, взяті під варту, зобов'язані:

- додержуватися порядку, встановленого в місцях попереднього ув'язнення, і виконувати законні вимоги адміністрації;
- дотримуватися санітарно-гігієнічних правил, мати охайний зовнішній вигляд, постійно підтримувати чистоту в камері;
- бути ввічливими до працівників місця попереднього ув'язнення, а також поміж собою;
- не вступати в суперечки з представниками адміністрації, не принижувати їх гідність, не протидіяти виконанню ними своїх обов'язків;

– бережливо ставитися до інвентарю, обладнання та іншого майна місця попереднього ув'язнення.

КРИМІНАЛЬНИЙ ПРОЦЕСУАЛЬНИЙ КОДЕКС УКРАЇНИ

Протягом кримінального провадження підозрюваний має право:

- 1) знати, у вчиненні якого кримінального правопорушення його підозрюють;
- 2) бути чітко і своєчасно повідомленим про свої права, а також отримати їх роз'яснення у разі необхідності;
- 3) на першу вимогу мати захисника і побачення з ним до першого та перед кожним наступним допитом з дотриманням умов, що забезпечують конфіденційність спілкування, на присутність захисника під час допиту та інших процесуальних дій, на відмову від послуг захисника в будь-який момент кримінального провадження, на отримання послуг захисника за рахунок держави у випадку відсутності коштів на оплату таких послуг;
- 4) не говорити нічого з приводу підозри проти нього або у будь-який момент відмовитися відповідати на запитання;
- 5) давати пояснення, показання з приводу підозри чи в будь-який момент відмовитися їх давати;
- 6) вимагати перевірки обґрунтованості затримання;
- 7) у разі затримання – на негайне повідомлення членів сім'ї, близьких родичів чи інших осіб про затримання і місце свого перебування;
- 8) збирати і подавати слідчому, прокурору, слідчому судді докази;
- 9) брати участь у проведенні процесуальних дій;
- 10) під час проведення процесуальних дій ставити запитання, подавати свої зауваження та заперечення щодо порядку проведення дій, які заносяться до протоколу;
- 11) застосовувати з дотриманням вимог КПК України технічні засоби при проведенні процесуальних дій, в яких він бере участь. Слідчий, прокурор, слідчий суддя, суд мають право заборонити застосовування технічних засобів при проведенні окремої процесуальної дії чи на певній стадії кримінального провадження з метою нерозголошення відомостей, які містять таємницю, що охороняється законом, чи стосуються інтимного життя особи, про що вино ситься вмотивована постанова (ухвала);
- 12) заявляти клопотання про проведення процесуальних дій, про забезпечення безпеки щодо себе, членів своєї сім'ї, близьких родичів, майна, житла тощо;
- 13) заявляти відводи;
- 14) ознайомлюватися з матеріалами досудового розслідування та вимагати відкриття матеріалів;
- 15) одержувати копії процесуальних документів та письмові повідомлення;
- 16) оскаржувати рішення, дії та бездіяльність слідчого, прокурора, слідчого судді;

17) вимагати відшкодування шкоди, завданої незаконними рішеннями, діями чи бездіяльністю органу, що здійснює оперативно-розшукову діяльність, досудове розслідування, прокуратури або суду, в порядку, визначеному законом, а також відновлення репутації, якщо підозра, обвинувачення не підтвердились;

18) користуватись рідною мовою, отримувати копії процесуальних документів рідною або іншою мовою, якою він володіє, та в разі необхідності користуватися послугами перекладача за рахунок держави.

Підозрюваний, який є іноземцем і тримається під вартою, має право на зустрічі з представником дипломатичної чи консульської установи своєї держави, яку йому зобов'язана забезпечити адміністрація місця ув'язнення.

Підозрюваний зобов'язаний:

1) прибувати за викликом до слідчого, прокурора, слідчого судді, суду, а в разі неможливості прибути за викликом у призначений строк – заздалегідь повідомити про це зазначених осіб;

2) виконувати обов'язки, покладені на нього рішенням про застосування заходів забезпечення кримінального провадження;

3) підкорятися законним вимогам та розпорядженням слідчого, прокурора, слідчого судді, суду.

Підозрюваний, а також за його згодою будь-яка інша фізична чи юридична особа має право на будь-якій стадії кримінального провадження відшкодувати шкоду, завдану потерпілому, територіальній громаді, державі внаслідок кримінального правопорушення (ст. 127 КПК України).

Підозрюваний (обвинувачений) у випадках, передбачених КПК України, в будь-який момент після повідомлення особі про підозру до виходу суду до нарадчої кімнати для ухвалення вироку має право укласти одну з видів угод: угоду про примирення між потерпілим та підозрюваним чи обвинуваченим; угоду між прокурором та підозрюваним чи обвинуваченим про визнання винуватості (ст. 469 КПК України).

У передбачених законом України про кримінальну відповідальність та КПК України випадках примирення є підставою для закриття кримінального провадження (ст. 56 КПК України).

Права мені роз'яснені та зрозумілі. Пам'ятку про процесуальні права та обов'язки підозрюваного отримав.

Пам'ятку отримав:

підпис

П.І.Б.

Пам'ятку вручив:

Слідчий _____

підпис

П.І.Б.

ПАМ'ЯТКА

про процесуальні права та обов'язки потерпілого

Потерпілим у кримінальному провадженні є фізична особа, якій кримінальним правопорушенням завдано моральної, фізичної або майнової шкоди, а також юридична особа, якій кримінальним правопорушенням завдано майнової шкоди.

Права і обов'язки потерпілого виникають в особи з моменту подання заяви про вчинення щодо неї кримінального правопорушення або заяви про залучення її до провадження як потерпілого (ст. 55 КПК України).

Протягом кримінального провадження потерпілий має право (ст. 56 КПК України):

- a. бути повідомленим про свої права та обов'язки, передбачені КПК України;
- b. знати сутність підозри та обвинувачення, бути повідомленим про обрання, зміну чи скасування щодо підозрюваного, обвинуваченого заходів забезпечення кримінального провадження та закінчення досудового розслідування;
- c. подавати докази слідчому, прокурору, слідчому судді, суду;
- d. заявляти відводи та клопотання;
- e. за наявності відповідних підстав – на забезпечення безпеки щодо себе, близьких родичів чи членів своєї сім'ї, майна та житла;
- f. давати пояснення, показання або відмовитися їх давати;
- g. оскаржувати рішення, дії чи бездіяльність слідчого, прокурора, слідчого судді, суду в порядку, передбаченому КПК України;
- h. мати представника та в будь-який момент кримінального провадження відмовитися від його послуг;
- i. давати пояснення, показання рідною або іншою мовою, якою він вільно володіє, безоплатно за рахунок держави користуватися послугами перекладача в разі, якщо він не володіє державною мовою чи мовою, якою ведеться кримінальне провадження;
- j. на відшкодування завданої кримінальним правопорушенням шкоди в порядку, передбаченому законом;
- k. знайомитися з матеріалами, які безпосередньо стосуються вчиненого щодо нього кримінального правопорушення, в порядку, передбаченому КПК України, в тому числі після відкриття матеріалів згідно зі ст. 290 КПК України, а також знайомитися з матеріалами кримінального провадження, які безпосередньо стосуються вчиненого щодо нього кримінального правопорушення, у випадку закриття цього провадження;
- l. застосовувати з додержанням вимог КПК України технічні засоби при проведенні процесуальних дій, в яких він бере участь. Слідчий, прокурор, слідчий суддя, суд вправі заборонити потерпілому застосовувати технічні засоби при проведенні окремої процесуальної дії чи на певній стадії кримінального провадження з метою нерозголошення даних, які містять

таємницю, що охороняється законом чи стосується інтимних сторін життя людини, про що виноситься (постановляється) вмотивована постанова (ухвала);

м. одержувати копії процесуальних документів та письмові повідомлення у випадках, передбачених КПК України;

п. користуватися іншими правами, передбаченими КПК України.

Під час досудового розслідування потерпілий має право:

1) на негайне прийняття і реєстрацію заяви про кримінальне правопорушення, визнання його потерпілим;

2) отримувати від уповноваженого органу, до якого він подав заяву, документ, що підтверджує її прийняття і реєстрацію;

3) подавати докази на підтвердження своєї заяви;

4) брати участь у слідчих (розшукових) та інших процесуальних діях, під час проведення яких ставити запитання, подавати свої зауваження та заперечення щодо порядку проведення дій, що заносяться до протоколу, а також знайомитися з протоколами слідчих (розшукових) та інших процесуальних дій, виконаних за його участю;

5) отримувати копії матеріалів, які безпосередньо стосуються вчиненого щодо нього кримінального правопорушення, після закінчення досудового розслідування.

Під час судового провадження в будь-якій інстанції потерпілий має право:

1) бути завчасно поінформованим про час і місце судового розгляду;

2) брати участь в судовому провадженні;

3) брати участь у безпосередній перевірці доказів;

4) підтримувати обвинувачення в суді у випадку відмови прокурора від підтримання державного обвинувачення;

5) висловлювати свою думку під час вирішення питання про призначення покарання обвинуваченому, а також висловлювати свою думку при вирішенні питання про застосування примусових заходів медичного або виховного характеру;

6) знайомитися з судовими рішеннями, журналом судового засідання і технічним записом кримінального провадження в суді;

7) оскаржувати судові рішення в порядку, передбаченому КПК України.

На всіх стадіях кримінального провадження потерпілий має право примиритися з підозрюваним, обвинуваченим і укласти угоду про примирення. У передбачених законом України про кримінальну відповідальність та КПК України випадках примирення є підставою для закриття кримінального провадження.

Потерпілий зобов'язаний:

- 1) прибути за викликом до слідчого, прокурора, слідчого судді, суду, а у випадку неможливості своєчасного прибуття – завчасно повідомити про це, а також про причини неможливості прибуття;
- 2) не перешкоджати встановленню обставин вчинення кримінального правопорушення;
- 3) не розголошувати без дозволу слідчого, прокурора, суду відомості, які стали йому відомі у зв'язку з участю у кримінальному провадженні і які становлять охоронювану законом таємницю.

Стаття 139. Наслідки неприбуття на виклик

Якщо потерпілий, який був в установленому КПК України порядку викликаний (зокрема, наявне підтвердження отримання ним повістки про виклик або ознайомлення з її змістом іншим шляхом), не з'явився без поважних причин або не повідомив про причини свого неприбуття, на нього накладається грошове стягнення у розмірі:

від 0,25 до 0,5 розміру мінімальної заробітної плати – у випадку неприбуття на виклик слідчого, прокурора;

від 0,5 до 2 розмірів мінімальної заробітної плати – у випадку неприбуття на виклик слідчого судді, суду.

За злісне ухилення від явки потерпілий несе відповідальність, встановлену законом.

Пам'ятку отримав:

підпис

П.І.Б.

Пам'ятку вручив:

Слідчий _____

підпис

П.І.Б.

Наукове видання

**Костянтин Леонідович БУГАЙЧУК,
Олена Валеріївна ФЕДОСОВА**

**Застосування окремих положень
статті 208
Кримінального процесуального
кодексу України**
науково-методичні роз'яснення

Підписано до друку 07.12.2018. Формат 60х84/16. Ум. друк. арк. 1,87.
Обл.-вид. арк. 1,55. Наклад 70 прим. Зам. № 2018-15.
Видавець і виготовлювач – Харківський національний університет внутрішніх справ,
просп. Л. Ландау, 27, м. Харків, 61080.
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДК № 3087 від 22.01.2008.